

Forsvarets stabsskole

Våren 2010

Masteroppgave

Bjørnen og løven

Russisk og georgisk bruk av militærmakt anno 2008

Bjørn Gaute Herlyng

Forord

Denne oppgaven har både todelt bakgrunn og utfall. Så lenge jeg kan huske har jeg vært interessert i militær historie og historieforskning. Vi kan og må lære av andres erfaringer i konflikt og krig. Selv om mye endres over tid er kjernen den samme – mennesker. Det skrives noen fantastiske bøker, men hvordan settes de sammen? Hvor finnes informasjonen, og hvordan bearbeides den? Hva er forskning og hvordan forskes det? Ønsket om å få svar på noe av dette var hovedgrunnen til at jeg søkte masterutdanningen ved Forsvarets Stabsskole.

At oppgaven tar utgangspunkt i krigen mellom Georgia og Russland i 2008, bunner i krigen selv. I midten av august 2008 var jeg som andre opptatt med mitt, og hadde verken motivasjon eller mulighet til å dykke inn i alle detaljer mens krigen utviklet seg eller i tiden rett etterpå. Plutselig var krigen slutt, tilsynelatende like brått som den startet – i alle fall i norske media. Jeg satt med følelsen av at her burde jeg ha fulgt bedre med – det kunne ha skjedd mye viktig som jeg ikke hadde fått med meg. Den ene parten er tross alt vår nabo – så noe må ha vært relevant også for det norske Forsvaret? Når masteroppgaven ga meg muligheten til å bruke tid til å studere dette, var det nærliggende å gripe den.

Arbeidet med oppgaven har vært meget spennende, og forhåpentligvis har jeg lært noe både om de militære aspektene ved krigen i Georgia, og om forskning. Om ikke annet har jeg fått øynene opp for betydningen av kildekritikk og hva som finnes og ikke finnes av informasjon ”der ute” – i stor grad på Internett. Jeg føler jeg har vært igjennom alle de psykologiske faser vi ble advart om at vi ville passere under arbeidet. Jeg har blitt minnet på at det først er når man vet mye at man forstår hvor lite man vet. Derfor er det med blandede følelser jeg gjør klar til innlevering. Det skal bli godt å avslutte, men samtidig kunne resultatet ha blitt mye bedre – hvis jeg bare fikk sitte litt lenger – noen timer – dager – uker...

Noen fortjener en stor takk for hjelp og støtte underveis. I første rekke mine to veilederne Palle Ydstebø og Paal Sigurd Hilde. Først med å velge tema, og deretter spesielt med å avgrense problemstillingen. Min opprinnelige problemstilling var muligens enda mer interessant – men umulig å besvare innenfor de fastlagte rammene. Til sist for å ha satt meg på sporet av gode kilder og for god oppfølging når jeg har bedt om det. Jeg må også rette en stor takk til familien for all støtte og forståelse, og understreke at alle feil og mangler er mitt eget verk.

Einarsrud, 25. mai 2010

Bjørn Gaute Herlyng

Sammendrag

Denne oppgaven forsøker å belyse sentrale militære aspekter ved krigen mellom Georgia og Russland i august 2008. Krigen er interessant fordi den er det nyeste eksempelet på en stormakts bruk av konvensjonell militærmakt ovenfor en småstat, og et eksempel på at konvensjonelle operasjoner fortsatt kan være et nyttig virkemiddel.

I august 2008 gikk georgiske styrker inn Sør-Ossetia – en del av Georgia som er kjerneområdet til en av flere separatistbevegelser – fordi de oppfattet det som om georgierne som bodde der var truet av sørossetisk militær og en russisk invasjon.

Dette utløste et russisk angrep som kastet georgierne ut av Sør-Ossetia og påførte dem store militære og sivile tap. Russland benyttet land-, luft-, og sjøstridskrefter overlegne de georgiske både i antall og strukturbredde. Georgia forsvarte seg med alle tilgjengelige styrker, men led allikevel et klart militært nederlag.

Nederlaget i 2008 har medført at det georgiske forsvaret nå prioriterer territorialforsvar foran integrasjon med NATO og internasjonale operasjoner. Også Russland bruker erfaringer fra krigen som en del av grunnlaget for den pågående utviklingen av de russiske væpnede styrkene.

Ut over konsekvensene av en overlegenhet i volum og strukturbredde bekreftet krigen behovet for gode forberedelser, en god situasjonsforståelse basert på gode etterretninger, et velfungerende kommando og kontrollsystem, og å basere seg på synergieffekter fra taktisk samvirke og fellesoperasjoner. Noen aspekter ved krigen bør studeres nærmere, i første rekke luftmakt kontra luftvern, satellittnavigasjon, å skape positiv og unngå negativ asymmetri, og varslingstid på strategisk nivå.

Abstract

This thesis aims at highlighting important military aspects of the war between Georgia and Russia in August 2008. This war is interesting because it's the most recent example of conventional military power being used by a great power against a small neighbour, and it indicates that conventional military operations still has utility.

In August 2008 Georgian armed forces entered the core area of one of the separation movements within Georgia – South Ossetia – based on the assessment that the Georgians living in South Ossetia was threatened by South Ossetian militia and a Russian invasion.

This triggered a Russian attack that threw the Georgians out of South Ossetia and inflicted heavy military and civilian losses. Russia employed land, air, and naval units outnumbering the Georgian forces, and with a greater capability span. Georgia defended itself with all means, but still suffered a distinct defeat.

That defeat has major impact on the ongoing rebuilding and development of the Georgian armed forces, as territorial defence has been put above NATO integration and participation in operations abroad. Russia is also using lessons learned from 2008 in the ongoing development of its armed forces.

Apart from the consequences of having more forces and a greater span of capabilities, the war confirmed the need for painstaking preparations; a full understanding of the situation based on sound intelligence; a well functioning command and control system; and synergy through combined arms and joint operations. Some aspects of the war should be subject to further studies; foremost air power versus air defence; satellite navigation; utilising positive and avoiding negative asymmetries; and early warning on a strategic level.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
Innholdsfortegnelse	6
1 Innledning	8
1.1 BAKGRUNN FOR OPPGAVEN	8
1.2 HENSIKT OG PROBLEMSTILLING	9
1.3 AVGRENSNING AV OPPGAVEN	10
1.4 DISPOSISJON	11
2 Metode	11
2.1 METODISK TILNÆRMING OG AMBISJON	11
2.2 KILDER	12
2.2.1 Generelt om valg av kilder	12
2.2.2 Kilder for denne oppgaven	14
2.2.3 Svakheter i kildeutvalget	14
2.2.4 Kort om utvalgte kilder	15
3 Georgia og Russland frem til og med august 2008	18
3.1 GENERELT	18
3.2 GEOGRAFI OG KLIMA	18
3.3 GEORGIA FØR OG UNDER SOVJETTIDEN	20
3.4 GEORGIA ETTER SOVJETUNIONENS OPPLØSNING	22
3.5 KRIGEN I AUGUST 2008	24
3.6 ETTERSPILET	26
4 Georgisk militærmakt august 2008	27
4.1 FORSVARSSTRUKTUR	27
4.1.1 Landforsvar	28
4.1.2 Luftforsvar	29
4.1.3 Sjøforsvar	29
4.1.4 Fellesavdelinger	29
4.1.5 Kommando og kontroll og treningsstatus	30
4.2 OPERASJONER OG EFFEKT	30
4.2.1 Militær målsetning og måloppnåelse	30
4.2.2 Landforsvar	31
4.2.3 Luftforsvar	35
4.2.4 Sjøforsvar	36
4.2.5 Fellesavdelinger	36
4.2.6 Kommando og kontroll	36
5 Russisk militærmakt august 2008	39
5.1 INNSATTE STYRKER	39
5.1.1 Landstridskrefter	39
5.1.2 Luftstridskrefter	39
5.1.3 Sjøstridskrefter	39
5.1.4 Felleskapasiteter	40
5.1.5 Kommando og kontroll og treningsstatus	40
5.2 OPERASJONER OG EFFEKT	41
5.2.1 Militær målsetning og måloppnåelse	41
5.2.2 Landstridskrefter	43
5.2.3 Luftstridskrefter	46
5.2.4 Sjøstridskrefter	48
5.2.5 Felleskapasiteter	48
5.2.6 Kommando og kontroll	49
5.2.7 Treningsstatus	51

6 Utvikling av militærmakt.....	52
6.1 GEORGIA.....	52
6.2 RUSSLAND	53
6.3 GENERELT.....	55
6.3.1 Bekreftelser	55
6.3.2 Tankevekkere.....	57
6.4 OPPSUMMERING.....	59
Kilder og litteratur	60

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Sensommeren 2008 kokte det som for mange var en glemte konflikt i grenselandet mellom Asia og Europa over. Georgiske militære styrker kjempet i løpet av noen dager en kamp de tilsynelatende var dømt til å tape mot forskjellige separatistbevegelser og russiske styrker. Russlands offensive bruk av militærmakt ovenfor Georgia vakte sterke reaksjoner i mange land. På diplomatisk side var det umiddelbare verbale reaksjoner fra mange land, og flere land og grupper av land tok forbindelse med begge parter for å finne ut hva som skjedde, og hva som kunne gjøres for å hindre en eskalering og forhåpentligvis stanse krigen. Det ble en internasjonal politisk drakamp for å avgjøre om, og eventuelt hvordan verdenssamfunnet og FN skulle reagere. Omfanget av reaksjoner eller sanksjoner ut over dette, for eksempel i form av militære eller økonomiske virkemidler, var imidlertid svært begrenset. I ettertid har det derfor både blitt hevdet at Russland oppnådde de målsetninger de hadde med sin bruk av militærmakt, og at Georgia led et tilsvarende nederlag.

Den russiske bruken av militærmakt hadde også konsekvenser som kanskje gikk ut over det som var forventet og tilsiktet. At Russland brukte konvensjonell militærmakt på det som oppfattes som en tradisjonell måte mot et land som aspirerer til å være et demokrati med nære tilknytninger til Europa og ikke minst USA, var en tankevekker for mange forsvarspolitikere, militære og vanlige borgere, kanskje spesielt i Europa. I mange land blusset det en kort periode opp en forsvarspolitisk debatt langt utover det vanlige. For eksempel ble utgivelsen av den nye langtidsplanen for Forsvaret i Sverige midlertidig stanset og revidert (Vidlund, 2008). For mange var og er spørsmålet om krigen viste Russlands sanne ansikt – i så tilfelle, hva kan andre naboland med uavklarte forhold til Russland vente seg?

Selv om Norge er en av Russlands nabostater, hadde krigen mindre påvirkning på debatten her enn i mange andre land. I stort ble hendelsene feid til side med kommentarer av typen ”dette hender ikke hos oss – Russland er ingen trussel for Norge”, eller ”dette har vi allerede tatt høyde for” (Roux, 2008; Tor Bukkvoll et al., 2009). Begrunnelsen er stort sett at en trussel består av to forhold – kapasitet og intensjon, og Russland vurderes til å ikke ha noen intensjon om å bruke militærmakt ovenfor Norge. Uten noen intensjon er Russland dermed ingen trussel mot Norge. På den annen side er det et gammelt ordtak som sier at ”leilighet gjør tyv”. Vil det dukke opp en russisk intensjon hvis Russland oppfatter at leiligheten er der fordi Norge ikke kan hindre at russisk militærmakt sikrer fordeler som bedømmes større enn reaksjonene som måtte komme?

Disse viktige politiske og militærstrategiske spørsmål, og mange andre diplomatiske, humanitære, juridiske og menneskerettighetsmessige forhold ved konflikten har vært fremtredende i media og synes relativt godt dokumentert og beskrevet. Ut i fra et rent militært perspektiv er det imidlertid den faktiske bruken av de militære kapasitetene som er mest interessant, i hovedsak av to grunner.

For det første er dette det nyeste eksempelet på en stormakts bruk av konvensjonell militærmakt ovenfor en småstat – et forhold som gjør det relevant å studere hva som faktisk skjedde også rent militært, spesielt for alle småstater som har en stormakt som nabo.

For det andre kan konflikten oppfattes som et eksempel på at konvensjonelle styrker i konvensjonelle operasjoner fortsatt kan være et sentralt virkemiddel. For mange har det virket som om det har vært en ”historisk” utvikling bort fra større kamperoperasjoner med konvensjonelle styrker i retning av konflikter hvor *spesialstyrker* og *presisjonsvåpen* er de eneste saliggjørende virkemidlene mot *geriljastyrker* og *terrorister*, mens konvensjonelle styrker driver fredsstøtteoperasjoner etterpå. Under krigen i august 2008 var imidlertid tilsynelatende ingen av disse ”moderne” elementene fremtredende. I så måte er konflikten i august 2008 en tankevekker i forhold til mange som har hevdet at konvensjonell bruk av militærmakt tilhører fortiden, og således ikke er noe et fremtidsrettet forsvar trenger å forholde seg til i sin utvikling. Selv om denne oppfatningen ikke fullstendig må revideres, så bør det i alle fall åpnes for at denne typen bruk av militærmakt fortsatt betraktes som en av flere muligheter, og at konflikten studeres i den hensikt å trekke erfaringer for utvikling av andre forsvarsmakter enn de to direkte involverte.

1.2 Hensikt og problemstilling

Med bakgrunn i dette er hensikten med oppgaven å belyse sentrale militære forhold i tilknytning til konflikten, i den hensikt å gi grunnlag for videre studier og offentlig diskusjon om den påvirkningen hendelser i konflikten kan ha på utvikling og bruk av militære styrker.

Det sentrale i oppgaven er å belyse hvordan russiske og georgiske militære kapasiteter ble brukt under operasjonene sensommeren 2008. Oppgaven vil i hovedsak omfatte og gi innsikt i hvordan partenes styrker var organisert og opererte og antyde hvilke forhold som kan være relevante for videre studier. Dette vil gi grunnlag for senere analyse av bruken av militærmakt i lys av eksisterende militærteori og andre relevante sammenligningsgrunnlag. Det vil kunne være mulig å peke på mulige styrker og svakheter – både for den enkelte aktør, og for de to aktørene sett i forhold til hverandre. Dette vil kunne ha en betydning for utviklingen i de to berørte statenes forsvar, og også ha en viss overføringsverdi for andre stater, særlig de i tilsvarende stormakt-småstat konstellasjoner, inkludert Russland-Norge. Sentrale spørsmål i oppgaven vil være:

- Hvilke militære kapasiteter brukte Russland, hvordan, og med hvilket resultat i forhold til de militære målsetningene?
- Hvilke militære kapasiteter brukte Georgia, hvordan, og med hvilket resultat i forhold til de militære målsetningene?
- Hvilke av disse forholdene kan ha en relevans for utviklingen av militærmakt i Russland, Georgia og/eller andre lands forsvar?

1.3 Avgrensning av oppgaven

Spørsmålene over studeres selvfølgelig av militære instanser. Arbeidet og resultatene av det er imidlertid i stor grad gradert, og blir i liten grad offentliggjort. Dette gjør det til et dårlig grunnlag for offentlig debatt. Denne oppgaven er bevisst holdt ugradert for å kunne brukes av flest mulig. Selv om dette begrenser hvilke kilder som kan brukes, er det helt avgjørende i forhold til oppgavens hensikt.

Videre er en studie av en parts bruk av militærmakt i en slik konflikt i ytterste konsekvens en svært omfattende eksersis. Selv om kampene dekket et relativt kort tidsrom, er det en mengde forskjellige elementer som er involvert – forskjellige typer styrker, utstyr, operasjonsmønstre osv. I forhold til både oppgavens omfang og hensikt er det derfor lagt vekt på å belyse bredden i bruken av militærmakt og trekke ut enkelte forhold som kan være sentrale for videre utvikling av militærmakt, fremfor å gå i detalj på beskrivelse av hendelser eller vurdering av enkelte forhold. I likhet med at oppgaven er ugradert er dette en åpenbar svakhet med tanke på å kunne trekke bastante konklusjoner i forhold til de spørsmålene studien stiller, men dette er heller ikke hensikten med oppgaven.

Konflikten hadde flere parter enn Russland og Georgia, i første rekke forskjellige separatistbevegelser og lokale militser. Disse bevegelsene har trolig i større eller mindre grad vært under innflytelse av enten russiske eller georgiske aktører, og deres opptreden i konflikten er i seg selv et interessant tema som er verdt en egen studie. I flere tilfeller hadde de direkte påvirkning på, eller ble påvirket av russiske og/eller georgiske militære operasjoner. Samtidig ville det å gå i detalj på deres aktivitet gjøre oppgaven langt mer kompleks og uoversiktlig, uten nødvendigvis å tilføre noe vesentlig i forhold til rollen til de statlige aktørene. I oppgaven blir disse aktørene derfor behandlet i den grad det er nødvendig i forhold til de to statlige aktørenes opptreden, men ikke analysert i detalj eller fremstilt som egne aktører.

For psykologiske operasjoner (PSYOPS), informasjonsoperasjoner (INFOOPS) – unntatt elektronisk krigføring (EK), og nettverkskrigføring (CNO) gjelder noe av det samme. Dette er

operasjoner som gjennomføres på forskjellige nivåer og av forskjellige aktører i forskjellige land. I krigen i 2008 ble alle deler brukt, og spesielt CNO i større grad en tidligere. Disse operasjonene ble imidlertid tilsynelatende ikke utført av militært personell, eller kontrollert av militære kommandoled. Disse elementene vurderes derfor også i den grad de hadde direkte innflytelse på de statlige aktørene. For de som ønsker en god gjennomgang av disse aspektene ved krigen henvises det til *Det kaukasiske lackmustestet* (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 43-53).

I forbindelse med utdanning og øving av georgiske styrker hadde USA 127 militærrådgivere stasjonert i Georgia. I tillegg var inntil 1 000 amerikanske soldater som hadde vært med på en georgisk øvelse, fortsatt i Georgia da krigen brøt ut (AlJazeera, 2008). Det synes klart at disse ikke var involvert i krigen som sådan, og deres rolle drøftes derfor ikke videre (Pat Dickson & Vandiver, 2008).

1.4 Disposisjon

Oppgaven har seks kapitler. I kapittel 1 presenteres bakgrunn og tema for oppgaven, de sentrale spørsmålene oppgaven søker å belyse, og avgrensning av oppgaven. Kapittel 2 er en innføring i hvordan oppgaven har vært behandlet metodisk, i første rekke ambisjonen for oppgaven, kilder, og utfordringer knyttet til disse. Det neste kapittelet gir en kort oversikt over henholdsvis den historiske bakgrunnen og hva som skjedde sensommeren 2008 for å gi et minimum av forståelse for konteksten for de militære operasjonene. I den historiske bakgrunnen fokuseres det på Georgia og forholdet mellom Georgia og Russland, mens rent russiske/sovjetiske forhold i mindre grad er belyst, siden de anses som mer allment kjent. I kapitlene 4 og 5 besvares de to første sentrale spørsmålene i oppgaven, mens det siste blir besvart i kapittel 6, som også oppsummerer og avslutter oppgaven.

2 Metode

2.1 Metodisk tilnærming og ambisjon

Oppgaven er basert på en kvalitativ tilnærming gjennom en studie av konflikten mellom Russland og Georgia i en avgrenset tidsperiode, med vekt på de rent militære forhold. Gjennom å studere bare et element av konflikten har det vært mulig å gå relativt mye mer i dybden på dette området – selv om det i seg selv også er svært omfattende og tilnærmingen til studien var helt åpen. Oppgaven kan sies å være basert på en case-studie med et intensivt undersøkelseopplegg, selv om det er flere parter i konflikten. Selv om dette kan betraktes som en case-studie, så presiseres det at det ikke foreligger noen ambisjon om at de forhold som belyses og de konklusjoner som trekkes i oppgaven skal ha allmenn gyldighet, slik ambisjonen ofte er i case-studier i samfunnsforskningen.

Ambisjonen ligger nærmere det som er idealet innefor store deler av historieforskning; å beskrive hva som kan ha skjedd i ett historisk tilfelle, og deretter overlater til leseren og påfølgende studier å vurdere i hvilken grad dette kan være grunnlag for generelle konklusjoner eller anbefalinger om hvordan man bør opptre i fremtidige situasjoner. Innenfor det området oppgaven dekker har tilnærmingen vært svært åpen og induktiv, i det den ikke var basert på noen hypoteser om hvilke deler av bruken av militærmakt som skulle betraktes. Gjennom analysen er det fastslått hvilke områder som er mest interessante, og kun disse fremstilles i oppgaven.

2.2 Kilder

2.2.1 Generelt om valg av kilder

Opgaven er i hovedsak basert på andrehåndskilder og kilder som ligger enda lenger unna hendelsene ut i fra Jakobsens inndeling av kilder (2005), primær- og sekundærkilder etter inndelingen til Everett og Furseth (2008). Det er benyttet noen førstehåndskilder i form av artikler skrevet av journalister som var til stede og offentlige uttalelser fra parter i konflikten. Dette er samtidig primærkilder. Andre primærkilder som er benyttet er artikler og offentlig dokumentasjon som er skrevet annenhånds, dvs. basert på informasjon som en journalist eller offentlig ansatt har fått, men hvor denne informasjonen i seg selv ikke er offentliggjort, og artikkelen eller rapporten dermed er primærkilden. Sekundærkildene er fortolkninger av primærkildene, i hovedsak analyser foretatt av forsvarsekspertene og -analytikere, enten utgitt som private oppfatninger i offentlige rapporter, bøker, og artikler og meningsytringer i tidsskrifter og på Internett, eller som rapporter fra mer eller mindre offisielle instanser basert på mer eller mindre omfattende forskningsarbeider. Det bilde- og filmmaterialet som er benyttet kan sies å tilhøre alle kategoriene, da det delvis er bearbeidet, men samtidig også gir en mulighet til tolkning som tilsvarer en førstehånds- eller primærkilde.

Alle kilder har mulige feilkilder og betinger en grundig kildekritikk. To måter å forsøke å begrense faren for feil på er å søke en stor bredde i kildematerialet, og å søke kilder så nærme hendelsene som mulig. Disse prinsippene er lagt til grunn for kildeutvalget, men det har ikke alltid vært mulig å følge dem, heller ikke alltid ønskelig.

For det første vil alle kilder være påvirket av den som produserer materialet, enten bevisst eller ubevisst. Dette gjelder spesielt i de tilfellene kilden direkte eller indirekte er en av partene i konflikten. For disse kildene er det åpenbart stor risiko for at de i større eller mindre grad forteller bare delvis det som kan betraktes som objektivt riktig eller fakta. Dette gjelder særlig uttalelser som ble gitt av partene rett i forkant av og under krigen, siden det i denne fasen er svært sannsynlig at partene forsøkte å påvirke opinionen – i tråd med Rupert Smith sine

anerkjente teorier om betydningen av media og opinionsdannelse i moderne krigføring (2006). Generelt er det derfor etterstrebet å få bekreftet forhold fra minst to forskjellige kilder. I de tilfellene hvor et forhold bare er beskrevet i en kilde, er det vurdert i hvor stor grad det er sannsynlig at det som beskrives har inntruffet, og hvor sannsynlig det er at kilden ikke har vridd på virkeligheten. Dersom sannsynligheten for begge deler er stor, er kilden behandlet som pålitelig. Dersom sannsynligheten er lav for en eller begge delene er informasjonen ikke betraktet som nødvendigvis riktig, men kilden kan allikevel være nyttig – både fordi informasjonen kan være riktig, og fordi den kan si noe om hvordan den som sprer informasjonen har tenkt og handlet. Selv om det er forsøkt å bruke to eller flere kilder, er det i hovedsak bare oppgitt en kilde som referanse i teksten – den som oppfattes å presentere informasjonen på den mest mulig etterrettelige og lettest tilgjengelige måten.

Når det gjelder nærhet til hendelsene, så betyr dette at en primær- og/eller førstehåndskilde i utgangspunktet er valgt der det har vært mulig. Det er imidlertid ikke automatikk i at en slik kilde er bedre enn en andrehånds- eller sekundærkilde, fordi disse kan bygge på en bredere basis og ha et mer balansert syn på hendelsene. Dette betinger imidlertid at andrehånds- eller sekundærkilder bygger på gode førstehånds- eller primærkilder, og for sekundærkilder på en god analyse. Det er ikke alltid lett å fastslå om så er tilfelle, men de oppgitte kildene gir en pekepinn, og videre er det rimelig å anta at anerkjente institusjoner og fagtidsskrifter normalt sett besitter en god analyseevne. Gode sekundærkilder har også den fordel at de ofte leder til gode primærkilder. Et annet viktig forhold når det gjelder nærhet er tid. Mens det for førstehåndskilder og primærkilder ofte er en fordel at de utarbeides så nære hendelsene som mulig i tid – fordi hendelsene da huskes best, er det ofte motsatt med andrehånds- og særlig sekundærkilder. For disse vil lengre tid før offentliggjøring normalt innebære en større tilgang til kilder å basere arbeidet på, og gjerne også lenger tid til analysen. For eksempel utnevnte den Europeiske Union en egen gruppe for å studere krigen – the Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia (IIFFMCG) (Tagliavini, 2009a, 2009b, 2009c). Gruppen besto av en rekke spesialister som hadde tilgang til et omfangsrikt og originalt materiale fra partene, i tillegg til alt annet som var offentliggjort, og offentliggjorde sin rapport i september 2009. Det er rimelig å anta at denne rapporten på mange måter er en bedre kilde enn en artikkel skrevet 10. august av en journalist som var tilstede i Tskhinvali samme dag. Deler av materialet er produsert før krigen i 2008, men det er i hovedsak materiale brukt for å få en forståelse for bakgrunnen for konflikten.

2.2.2 Kilder for denne oppgaven

Det finnes ett omfattende materiale om konflikten mellom Russland og Georgia generelt i form av artikler, bøker, blogger og lignende. For eksempel inneholder Wikipedias engelske artikkel om kampene i 2008 referanser til ca. 400 kilder (2010a). Hoveddelen av disse kildene fokuserer på andre sider ved konflikten mellom Russland og Georgia enn de rent militære forholdene, og å trekke grensen til ikke-militære forhold, inkludert politisk nivå har vært en utfordring. I og med at politikken åpenbart griper inn i bruken av militærmakt har politiske forhold åpenbart en relevans, og er derfor beskrevet i grove trekk. Samtidig er det verken forhold innen politikk eller andre områder, eller deres sammenheng med militærmakt som er fokus for oppgaven – heller ikke hvordan militærmakten ble brukt som politisk virkemiddel, selv om dette er et svært interessant tema i seg selv.

Selv om hovedvekten i kildeomfanget omhandler andre forhold, er det også store mengder materiale som mer eller mindre direkte dekker de militære aspektene. Med det omfattende kildemateriale, en svært åpen tilnærming til oppgaven, og begrenset med materiale som gir innføring i eller drøfter mulige kilder, har det vært en stor utfordring å finne de beste kildene. De mulige kildene har variert svært i karakter, og det er forsøkt å benytte kilder som i størst mulig grad tar hensyn til faktorene beskrevet over, kort sagt at de er offentliggjort av aktører det er mulig å vurdere intensjonene til – enten de er partiske eller ikke, og som enten bekrefter eller avkrefter hverandre ved å dekke forhold fra minst to sider. Materiale som ble publisert under og rett i etterkant av konflikten er blitt behandlet spesielt kritisk siden det ofte kan oppfattes som svært unyansert og/eller som ren propaganda. Omfattende offentlige rapporter fra tilsynelatende uavhengige instanser er tillagt spesiell vekt.

2.2.3 Svakheter i kildeutvalget

I tillegg til at det er svært mange kilder å orientere seg i, er det i hovedsak to begrensninger som har redusert utvalget av kilder i forhold til de kilder som faktisk finnes – valget av en ugradert oppgave og språk. Mange lands etterretningstjenester, forsvar og forskningsorganer, inkludert norske, har studert konflikten basert på åpne og graderte kilder, og utgitt rapporter med varierende gradering. I hvilken grad alt dette er forskning, kan diskuteres, men hvis etterretningsarbeidet drives som det skal i henhold til konsepter og doktriner, så har det i alle fall et sterkt forskningspreg. Men, som sagt er dette materialet i all hovedsak gradert og ikke tilgjengelig for allmennheten – inkludert åpen forskning. Gitt denne oppgavens hensikt har det ikke vært mulig å bruke gradert materiale, selv om dette trolig svekker oppgaven i ren militær forstand. Ugraderte kilder har ikke bare vært grunnlaget for beskrivelsen av konflikten, men også for analysen av de enkelte forholdene. Dette inkluderer hva som kan sies å være gjeldende status

for de enkelte lands forsvar, militærteori og etablerte oppfatninger og doktriner, og dermed analysen av hvilke forhold som er viktige og ikke. Flere av de påfølgende studiene denne oppgaven anbefaler bør derfor baseres på gradert materiale for å gi gode nok svar når man går mer i detalj om de enkelte forhold.

En spesiell begrensning er at det ikke direkte har blitt brukt kilder på noen av partenes hovedspråk – russisk og georgisk. Mesteparten av det benyttede kildematerialet er på engelsk, en mindre del på norsk og tysk. Begrunnelsen for dette er for det første at å utnytte georgisk- og/eller russiskspråklige kilder ville krevet omfattende ekstern støtte på grunn av manglende språkferdighet hos oppgaveskriveren. For det andre ville det ha resultert i en rekke kildehenvisninger som hoveddelen av de oppgaven er skrevet for ikke ville kunne kontrollere og nyttiggjøre seg på grunn av samme begrensning i språkferdighet. At georgisk- og russiskspråklige kilder ikke er benyttet medfører nødvendigvis at mange sikkert både relevante og interessante kilder er holdt utenfor. Dette kompenseres i noen grad ved at flere slike kilder er benyttet i oversatte versjoner eller indirekte gjennom at flere av de benyttede sekundærkildene har georgisk- og/eller russiskspråklig materiale i sitt kildegrunnlag. For disse kildene er det selvfølgelig en fare for oversetterfeil, feiltolkninger, og/eller at historier har blitt endret gjennom flere ledd. Dette gjelder for øvrig også alt benyttet materiale som ikke er skrevet på norsk. De språklige utfordringene innebærer store begrensninger, men har vært umulige å omgå innenfor rammen av denne oppgaven, og det er tross alt bedre med oversatte kilder enn ingen kilder.

På tross av alle begrensningene i kildematerialet nevnt over finnes det så mange og gode åpne kilder om rent militære forhold at det danner et tilstrekkelig godt grunnlag i forhold til denne oppgavens ambisjon.

2.2.4 Kort om utvalgte kilder

Hoveddelen av denne oppgaven bygger på et mindre antall forskningsbaserte bøker, et antall forskningsbaserte rapporter fra forskjellige offentlige og private instanser, og en mengde offentlige dokumenter, artikler, blogger, videoer, databaser og andre offentlige meningsytringer.

Bøkene har vært viktige for å få en innføring i konflikten mellom Russland og Georgia generelt, krigen i 2008 spesielt, og som skritt på veien til andre kilder. Tre bøker har vært spesielt nyttige; *A little war that shook the world* av Ronald D. Asmus (2010), *Georgia og Russland – Et vanskelig naboskap* av Ingerid M. Opdahl (Opdahl, 2008), og *The guns of August 2008 – Russia's war in Georgia*, en artikkelsamling redigert av Svante E. Cornell og S. Frederick Starr (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009). Så langt arbeidet med denne oppgaven har kunnet avdekke bygger de på gode kilder og fremstiller stoffet fengslende og leservennlig.

Fremstillingene er også i stor grad nøytrale, kanskje med et lite unntak for noen av artiklene i Cornell og Starr, som kan virke overdrevet anti-russisk i sin fremstilling, kanskje spesielt Felgenhauers artikkel (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 162-180). Bøkene har forskjellig fokus. Opdahl gir en meget god fremstilling av helheten i forholdet Georgia-Russland over tid, Asmus fokuserer på det politiske spillet og krigen i 2008, og Cornell og Starr har samlet en rekke artikler som går i detalj på sine forskjellige områder.

Når det gjelder rapporter er Tagliavini allerede nevnt (2009a, 2009b, 2009c). Denne er svært omfattende, men er skrevet i rimelig tid i etterkant, og har ett unikt kildemateriale i form av partenes innspill til arbeidsgruppen. Disse innspillene er selvfølgelig partiske, men rapporten behandler tilsynelatende kildene kritisk og får frem det som trolig er et balansert bilde av de fleste forholdene den omhandler. En annen rapport som har vært svært nyttig er *Det kaukasiske lackmustestet*, en rapport fra det svenske FOI – Totalförsvarets forskningsinstitut utarbeidet i september 2008 (Robert L. Larsson (red.), 2008). Denne rapporten er spesielt interessant fordi den i stor grad bygger på russiskspråklig materiale og dermed indirekte gir adgang til dette. Den er også skrevet av og for personell med en viss bakgrunn i militære forhold, og det er heller ingen grunn til å anta at det ligger en spesiell agenda bak utforming av rapporten. Det samme kan sies om rapporten fra Forsvarets Forskningsinstitut (Tor Bukkvoll et al., 2009) og mange andre av de kortere rapportene som har vært benyttet, slik som Carafeno et al., Korb et al., Lowe, Pallin og Westerlund, og McDermott (2008b; 2006; 2008; 2009; 2009). Felles for alle disse rapportene er at de analyserer og sammenfatter mange forhold bygget på et godt kildegrunnlag, og de gir enten grunnlag for å gå inn i disse kildene, eller indirekte innblikk i kilder som ikke er tilgjengelig på andre måter – særlig som georgisk- og russiskspråklige kilder.

Om myriaden av andre nettkilder kan det sies mye. Det ligger utrolig mye informasjon på Internett. Mye av det som har blitt undersøkt har en selvstendig forskningsverdi, annet kan brukes til sammenligning med andre kilder, og mye har ingen verdi overhodet for denne oppgaven – men utvilsomt for studier innen psykologi, sosiologi, atferdsforskning, og tilsvarende. Grovt sett kan disse kildene deles i tre. For det første det som kan betraktes som rene faktasider som gir lite grunnlag for å mistenke at informasjonen skulle være feil – slik som *timeanddate* som lister sol opp og sol ned (2010), eller foto av en georgisk SU-25 på Wikipedia (2010f). Dernest nettsider med informasjon fra partene, slik som hjemmesidene til det russiske utenriksdepartementet eller det georgiske forsvarsdepartementet (for eksempel GMoD, 2007; RMFA, 2008c). Dette er sider som definitivt er skrevet med bestemte hensikter, men som allikevel kan inneholde svært nyttig informasjon. Informasjonen som er lagt ut må ligge tett nok

opp til sannheten til å virke troverdig selv om den eventuelt er fordreid, den kan sees sammen med andre kilder, og ikke minst kan det gi nyttig informasjon om hvordan pertene tenker og forholder seg til hverandre. Den tredje typen er alle mulige kilder som inneholder informasjon som i større eller mindre grad ikke er verifiserbar, og/eller hvor det er vanskelig å fastslå om den er fordreid eller ikke. Noen av disse kildene kan det forventes at i alle fall har forsøkt å fremstille virkeligheten så upartisk som mulig basert på fakta – slik som artikler og sendinger fra BBC (for eksempel 2008b). Andre kilder er åpenbart partiske eller har andre agendaer, slik som for eksempel Giragosian (2005), eller inneholder utsagn som er basert på få eller feilaktige kilder eller vurderinger (se for eksempel mange av innspillene i diskusjonsforumet til John_J et al., 2010). Det betyr ikke at disse sistnevnte typene kilder er ubrukbare, men at de må behandles med forsiktighet.

Til slutt må Wikipedia kommenteres spesielt. Både innhold og kvalitet på deler av artiklene og kildene i Wikipedia er åpenbart varierende og mye har tvilsom forskningsverdi. Som sådan kan Wikipedia sies å tilhøre kategori tre av kildene over. På den annen side er mange artikler godt belagt med gode kilder, og har mye til felles med rapportene nevnt over. Et godt eksempel er den engelskspråklige artikkelen om krigen i Sør-Ossetia i 2008 (Wikipedia, 2010a). Det som mangler i disse artiklene er i hovedsak den sammenhengende og velfunderte analysen som preger forskningsrapportene nevnt over, og Wikipedia kan derfor ikke brukes på samme måte. Som hjelpemiddel for å få oversikt over en sak, finne kilder og sjekke fakta er Wikipedia imidlertid et meget nyttig verktøy, og har blitt benyttet i stor grad. Wikipedia anbefales som oppslagsverk ved usikkerhet om hva de mange militære betegnelsene i oppgaven – slik som stridsvogn T-72 ol. betyr, selv om Wikipedia ikke er angitt som kilde i alle disse tilfellene.

3 Georgia og Russland frem til og med august 2008

3.1 Generelt

Krigen i mellom Georgia og Russland i 2008 var ett ledd i en flersidig konflikt med røtter langt tilbake, og som stadig pågår.

Kort fortalt er Georgia et lite land som ønsker å opptre annerledes enn landets største nabo ønsker at det skal gjøre. Internt i Georgia er det tre områder med separatistbevegelser. Disse har

forskjellig motivasjon og

målsetning, men er forenet av

motstanden mot georgisk kontroll og av russisk støtte i varierende form og styrke.

Krigen i 2008 var det til nå sterkeste eksempelet på russisk støtte til to av disse utbrytergrupperingene – abkhaserne og osseterne. I det etterfølgende gis først noen fakta om dagens Georgia og deretter en kort oppsummering av historien med vekt på georgiske forhold.

3.2 Geografi og klima

Georgia ligger i Kaukasus – på grensen mellom Asia og Europa. Med sine ca. 70 000 km² er den moderne republikken Georgia relativt liten – litt større enn det indre østlandsområdet – Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland. Innbyggertallet i Georgia er tilsvarende Norge – 4,6 millioner – hvorav litt over en million bor i hovedstaden Tbilisi, og ca. halvparten i urbane strøk. Georgia grenser til Tyrkia og Armenia i sør, Aserbajdsjan i sørøst, og de russiske republikkene Tsjetsjenia, Ingusjetia og Nord-Ossetia i nord. I vest har Georgia ca. 300 kilometer kystlinje langs Svartehavet (CIA, 2010).

Georgia har svært variert geografi, og et tilsvarende variert klima. Landet stiger fra havnivå på Svartehavskysten til det høyeste fjellet – Sjkhara på 5 201 meter. Landet domineres av høye fjellkjeder langs grensene i nord og sør – henholdsvis store og lille Kaukasus. På grunn av fjellene er det svært

Figur 3-1 Konfliktområdet (Hodge, 2008)

Figur 3-2 Nord-Kaukasus (WikiCommons, 2008b)

begrensede muligheter for å ta seg inn i Georgia fra Russland i nord. De viktigste grenseovergangene er i Abkhasia langs Svartehavskysten, gjennom Roki-tunnelen til Sør-Ossetia og Gori, og Darialdalen lenger øst. I tillegg deler flere mindre fjellkjeder opp landet – den viktigste av disse er Likhi-ryggen som deler landet nord-sør vest for Gori.

Mellom fjellområdene er det plataer som er relativt flate og godt egnet for jordbruk. Ellers har Georgia alt fra kystkultur, myr og sumpområder i lavereliggende strøk, via tørre høysletter og temperert regnskog, til permafrost og isbreer. De alpine områdene utgjør 10 % av arealet, og 40 % er dekket av skog. Skog dekker

Figur 3-3 Georgisk flatland (WikiCommons, 2008a)

i hovedsak kupert terreng mellom slettene og fjellene, mens de lavereliggende områdene stort sett er dyrket os. Sett fra et militært synspunkt er disse områdene godt egnet til operasjoner med større styrker, mens det øvrige terrenget er svært kanaliserende. Spesielt fjellpass, tunneler og enkelte broer er svært viktige fordi de kontrollerer adgangen mellom forskjellige landskap. Dette gjelder i særdeleshet Roki-tunnelen på akse Gori – Tskhinvali – Kurta – Nord-Ossetia og Mtskheta mellom Gori og Tbilisi. Mtskheta er en by med ca 20 000 innbyggere som ligger i et pass hvor Kura – Georgias største elv, møter elva Aragvi.

Klimaet i Georgia varierer med geografien, men generelt er det et relativt varmt og fuktig klima, siden fjellkjedene i nord og sør sperrer for mye av kulden fra nord og tørken fra sør. Nedbøren er relativt jevnt fordelt, men særlig i vestre deler av Georgia kommer det relativt mye mer nedbør om høsten, og dette er den eneste perioden hvor klima kan sies å begrense militære operasjoner – med unntak av snø og kulde varierende med høyde og årstid. I de lavere delene av landet er det stort sett ingen snø, i dalstrøkene er det konsentrert til vintermånedene, mens det i høyfjellene er områder med snø hele året.

Klima og geografi gir gode forutsetninger for landbruk – blant annet dyrkes nøtter, sitrusfrukter og vindruer. Ut over det er det en viss industrivirksomhet – gruvedrift og noen mindre bedrifter innen metall og teknisk industri. Georgia er et viktig transittland for både olje og gass fra Aserbajdsjan til Tyrkia, men har ingen egne drivverdige funn av fossile brennstoff. Det er en betydelig vannkraftkapasitet som har en økende betydning, men ut over det importeres all energi. Den georgiske økonomien hadde et betydelig oppsving mellom årtusenskiftet og 2008. Fra 2006

til 2007 var den økonomiske veksten på 10 % - i hovedsak takket være utenlandske investeringer og offentlige forbruk. I 2008 sank dette til 2 % økning, og i 2009 % var det en nedgang på 5 %. Dette skyldes i hovedsak en nedgang i utenlandske investeringer på grunn av den internasjonale finanskrisen og større usikkerhet etter krigen i 2008 (CIA, 2010).

3.3 Georgia før og under sovjettiden

Georgia er et land med lange og stolte tradisjoner. Samtidig ligger bakgrunnen for mange av dagens utfordringer i den samme historien. Georgia har antikke røtter i de to kongedømmene kaukasiske Iberia i vest og Kolchis i øst (Braund, 1994). Kongedømmet Iberia adopterte kristendommen allerede i år 327 etter Kristi fødsel, og etter en samlingsprosess rundt år 1000 eksisterte det et selvstendig georgisk rike frem til slutten av 1700-tallet (Suny, 1994). Omfanget av riket og dets tilknytningsforhold til sine naboer varierte, men på høyden av sin makt var det betydelig større enn dagens Georgia, og en maktfaktor i skjæringspunktet mellom Svartehavet, det Kaspiske hav, og landskapene nord og sør for Kaukasus (se figur **Feil! Fant ikke referanse-kilden.**). Den geostrategiske posisjonen var viktig for å oppnå denne maktposisjonen, og den preger selvfølgelig også dagens Georgia. Georgia er et viktig knutepunkt og transittområde for person og varetransport i regionen – ikke minst for transport av fossile brennstoff, og har potensial til å bli viktigere.

Etter som århundrene gikk, mistet georgierne kontrollen over flere av landskapene i sør og vest til muslimske herskere, inkludert Abkhasia. Som et resultat av dette søkte de støtte fra det russiske tsarriket som samtidig ekspanderte sørover. Dette resulterte i at Georgia i løpet perioden fra 1783 til 1810 gikk over til å bli en del av det russiske riket – delvis frivillig, og delvis gjennom tvang. I løpet av 1800-tallet ble de fleste tidligere georgiske områdene inkorporert i Russland, herunder Abkhasia. I 1883 gikk Abkhasia fra å være en selvstendig militært kontrollert provins, til å bli en del av provinsen Kutaisi, som var kjerneområdet både i det gamle vestgeorgiske kongedømmet og fremtidens Georgia.

Mot slutten av 1800-tallet vokste det i Georgia i likhet med i resten av Europa frem sterke nasjonalistiske og sosialistiske bevegelser. I Georgia sto mensjevikene sterkest, noe som førte til at blant annet bolsjeviken Stalin forlot sitt hjemland til fordel for Baku i Aserbajdsjan. Det førte videre til at mensjevikene i forbindelse med den russiske revolusjonen i 1917 først tok makten i området, og deretter etablerte den demokratiske republikken Georgia i 1918. De russiske bolsjevikene fikk imidlertid kontrollen over stadig større deler av det tidligere russiske tsarriket, og i løpet av februar og mars 1921 ble Georgia invadert og innlemmet i det bolsjevikiske Russland. Ved opprettelsen av Sovjetunionen ble Georgia først en egen sovjetrepublikk, deretter

sterkt til en økende radikalisering og motstand mot sovjetstyret, og dermed til at det i oktober 1990 ble gjennomført frie valg hvor en koalisjon ledet av Zviad Gamsakhurdias vant.

3.4 Georgia etter Sovjetunionens oppløsning

Utviklingen i 1989 til 1990 ledet videre til en selvstendighetserklæring 9. april 1991 og opprettelsen av republikken Georgia. Det påfølgende presidentvalget i mai 1991 vant Gamsakhurdia med 86,5 % av stemmene.

Den omfattende radikaliseringen gjaldt imidlertid ikke bare forholdet mellom georgiere og de sovjetiske makthaverne, Tbilisi og Moskva. Samtidig var det svært ulike oppfatninger om forholdet til Sovjetunionen og senere Samveldet av uavhengige stater (SUS) blant de ulike folkegruppene i Georgia. Mens flertallet av georgiere var i mot, stemte 99 % av osseterne for videre medlemskap i Sovjetunionen. Når Gamsakhurdia kom til makten opphevet han den spesielle statusen til de tre områdene Abkhasia, Adsjaria og Sør-Ossetia, og det utløste reaksjoner som ledet videre til borgerkrig. Først brøt det i januar 1991 ut kamper mellom georgisk og ossetisk milits i Tskhinvali – administrasjonssenteret i Sør-Ossetia. Omtrent 100 mennesker ble drept, og titusener av ossetere flyktet fra både Sør-Ossetia og særlig resten av Georgia og til Nord-Ossetia, mens georgiere flyktet fra Sør-Ossetia til resten av Georgia (Cvetkovski, 1999 kapittel 4). Mens dette pågikk etablerte Aslan Abasjidze et selvstendig styre i Adsjaria, dog som en del av Georgia og uten ambisjoner om å løsrive seg i fra resten.

I selve Georgia var det omfattende opptøyer og uro inntil Gamsakhurdia ble avsatt ved et militærkupp i januar 1992. Eduard Sjevardnadze ble innsatt som leder av statsrådet som ble satt til å styre landet – deretter ble han valgt til president, noe han var frem til Roserevolusjonen i november 2003. Sjevardnadze fikk i stand en våpenhvile i mai 1992, men kampene blusset opp igjen, og ble først stanset igjen i juli 1992. Etter russisk press inneholdt avtalen en russiskledet fredsbevarende styrke bestående av en georgisk, en ossetisk og en russisk bataljon – en mildt sagt original konstellasjon med tanke på hvem som var parter og interessenter i konflikten. Avtalen ble senere mandatert av Konferansen for samarbeid og sikkerhet i Europa (KSSE – senere organisasjonen for samarbeid og sikkerhet i Europa – OSSE), og det var denne avtalen som var i kraft ved krigsutbruddet i 2008 (Opdahl, 2008, s. 41-43).

Samtidig som situasjonen i Sør-Ossetia roet seg, tilspisset den seg i Abkhasia, og i august 1992 kom det til kamper mellom abkhasere og georgiske styrker. Kampene bølget frem og tilbake, men etter at georgierne miste kontrollen over hovedstaden Sukhumi 27. september 1993, var det klart at abkhaserne hadde vunnet den militære striden. Georgierne utgjorde majoriteten i provinsen, men ble drevet på flukt, noe som dramatisk endret den etniske sammensetningen i

Abkhasia. Flere hundre tusen flyktet og opptil 10 000 omkom under flukten. Med russisk støtte ble det fremforhandlet en våpenhvile tilsvarende den i Sør-Ossetia som trådte i kraft fra 14. mai 1994 (Opdahl, 2008, s. 43-45).

I etterkant av kampene i Abkhasia opprettet FN på oppfordring fra Georgia en observatørmisjon – United Nations Observer Mission in Georgia – UNOMIG. Denne hadde ikke bidrag fra vestlige land, og vestlige land har vist liten vilje til å bidra med mer en politisk retorikk (Opdahl, 2008, s. 45-47). Unntaket er USA sin støtte til det georgiske forsvaret etter 11. september 2001. Denne har imidlertid vært fokusert på å utvikle og støtte de georgiske styrkebidragene til Balkan og senere Irak (Asmus, 2010, s. 173).

Fra borgerkrigene på starten av 1990-tallet til 2008 gikk utviklingen i republikken Georgia i hovedsak fremover, om enn ikke i en sammenhengende oppadgående kurve. Fra Putin ble statsminister i august 1999 har Russland fremstått som sterkere og med større vilje og evne til å hevde sine interesser i det som betraktes som russisk interessesfære. I Georgia var dette medvirkende til en økt orientering mot vesten og USA. Dette var en del av bakgrunnen for Roserevolusjonen, og ble styrket etter at Mikheil Saakasjvili ble valgt til president 4. januar 2004. Saakasjvili var svært optimistisk til integrasjon av utbryterprovinsene, og han klarte allerede i mai 2004 med å få Adsjaria tilbake i folden (Opdahl, 2008, s. 61-64). I Abkhasia og Sør-Ossetia holdt det seg imidlertid like spent, og i fra 2006 kan det sies å ha vært en forverring. Et svært viktig punkt i så måte var den russiske beslutningen i 2002 om å innrømme russisk statsborgerskap til alle som ønsket det i de tre konfliktområdene. Mange tusen valgte å gjøre dette, og ble dermed omfattet av de russiske myndighetenes uttrykte ambisjon om å beskytte alle russiske statsborgere, uansett hvor de måtte befinne seg. Dette gir slik russerne ser det carte blanche til russisk inngripen i de tre områdene hvis russiske statsborgere er truet, og er en viktig del av bakgrunnen for den russiske opptreden i 2008 (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009 kapittel 4).

Parallelt med forverringen i forholdet mellom georgierne og separatistene i Abkhasia og Sør-Ossetia økte spenningen forholdet mellom Georgia og Russland, særlig fra 2006 og utover (Opdahl, 2008, s. 64-70). Saakasjvilis pro-vestlige politikk med et uttalt ønske om medlemskap i NATO fant ingen støtte i Moskva. Russland har både politiske og økonomiske interesser i Georgia, og ønsker å kunne påvirke Georgia i langt større grad enn hva som vil være mulig dersom Georgia blir medlem i NATO. I likhet med separatistene har Russland hevdet at situasjonen i Georgia kan sammenlignes med den på Balkan, og at hva som skjedde med Kosovo ville danne presedens (Asmus, 2010, s. 87-110). Når Kosovo erklærte seg som uavhengig 17.

februar 2008, startet Russland prosessen for å anerkjenne Abkhasia og Sør-Ossetia. 6. mars trakk Russland seg fra SUS-traktaten om sanksjoner mot Abkhasia (RMFA, 2008b), etter at Georgia dagen før hadde trukket seg fra forhandlingsformatet i Sør-Ossetia under henvisning til at det ikke lenger fungerte. Når NATO på toppmøtet i Bucuresti i starten av april 2008 besluttet at Georgia og Ukraina på et eller annet tidspunkt vil bli tilbudt medlemskap, men ikke ble tilbudt en Membership Action Plan (MAP), erklærte russerne at de vil gjøre alt som står i deres makt for å hindre at disse to noensinne blir NATO-medlemmer (Asmus, 2010, s. 111-140).

16. april 2008 utstedte Putin et dekret hvor den russiske regjeringen ble bedt om å støtte befolkningen i Abkhasia og Sør-Ossetia på alle måter (RMFA, 2008c). Dette ble fra georgisk side oppfattet som et skritt i retning av at russerne skulle anerkjenne utbryterprovinsene, og en klar melding til Tbilisi om at russerne ikke ville tillate en videre dreining i vestlig retning. Etter dette forverret situasjonen seg utover sommeren. De russiske styrkene i Abkhasia og Sør-Ossetia ble økt ut over det som var sanksjonert i våpenhvileavtalene, og det kom til flere trefninger mellom georgiske og sør-ossetiske styrker (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, kapitlene 4 og 8). En georgisk drone ble over georgisk territorium i Abkhasia skutt ned av et russisk fly, og det var en rekke eksplosjoner i både Abkhasia og Sør-Ossetia. 10. juli 2008 ble den russiske ambassadøren i Tbilisi hjemkalt. 15. juli-2. august gjennomførte russerne en fellesoperativ øvelse med rundt 10 000 mann langs den georgiske grensen. På georgisk side øvde 1500 georgiske soldater med amerikanske veiledere utenfor Tbilisi 15.-31. juli (AlJazeera, 2008). Denne øvelsen var et ledd i forberedelsene for georgiske styrker som skulle til Irak, og inneholdt ikke konvensjonelle kampoperasjoner, noe de samme styrkene ble satt til å gjennomføre bare få dager etterpå (Naastad, 2008). Fra mai og utover beskyldte separatistene, og etter hvert Russland stadig Georgia for å eskalere konflikten – noe georgierne hele tiden har avvist, og som det både da og i ettertid har vært vanskelig å finne bevis for, inntil det smalt i starten av august 2008 (Opdahl, 2008; Svante E. Cornell (red.), 2009; Tagliavini, 2009c).

3.5 Krigen i august 2008

Fra starten av august 2008 kom det til regelmessige trefninger mellom georgiske og sørossetiske styrker (CG, 2008; Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009). Russiske myndigheter advarte 3. august om at det kunne bli en omfattende militær konfrontasjon (RMFA, 2008f), og 35 000 ossetiske kvinner og barn ble evakuert til Russland. Georgierne oppfattet det som om sørossetiske separatister forsøkte å fremprovosere georgiske reaksjoner, og at russerne var i ferd med å føre ytterligere russiske styrker inn i Sør-Ossetia (Asmus, 2010, s. 141-164; RFE/RL, 2009). 7. august annonserte og iverksatte Georgia en ensidig våpenhvile. Da den ikke ble

imøtegått fra sørossetisk side bestemte president Saakasjvili seg for å iverksette militære operasjoner med det som var tilgjengelig av styrker. Hensikten var å ta kontroll over Tskhinvali og den søndre enden av Roki-tunnelen – de to kritiske geografiske områdene i Sør-Ossetia (Asmus, 2010, s. 36; Von Beste, 2008). Innledningsvis klarte georgierne å få en viss kontroll over Tskhinvali, men ikke tunnelen.

Hvor store russiske styrker som allerede var gruppert i tunnelen, og om noen av de eventuelt allerede var inne i Sør-Ossetia før georgierne er stadig et punkt som debatteres (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, kapitlene 8 og 9). Uansett strømmet snart russiske styrker i stort omfang sørover fra tunnelen, og i løpet av 8. august slo russiske bakkestyrker tilbake mot Tskhinvali. I tillegg gjennomførte russerne omfattende bombing av militære mål på dypet – i hovedsak langs akse mellom Tskhinvali og Tbilisi (GMoD, 2009a). Bombingen fortsatte 9. august, mens den russiske styrken som angrep mot Tskhinvali ble forsterket av luftlandestyrker og russiske flåtestyrker blokkerte den georgiske kysten.

Den 10. august brøt det georgiske forsvaret av Tskhinvali sammen, og russiske styrker rykket sørover mot den strategisk viktige byen Gori. Den som kontrollerer Gori og området rundt, kontrollerer trafikken øst-vest i Georgia. Samtidig åpnet koalisjonen en ny front gjennom at russiske og abkhasiske styrker angrep fra Abkhasia mot havnebyen Poti og garnisonsbyen Senaki i det vestlige Georgia. De georgiske styrkene gikk delvis i oppløsning, delvis trakk de seg ordnet tilbake mot Tbilisi. Den russiske bombing ble i større grad rettet mot infrastruktur, inkludert mål som ikke kunne ha hatt noen innflytelse på operasjonene på kort sikt. 11. august hadde russerne okkupert alle kritiske områder i Georgia med unntak av Tbilisi og konsoliderte stillingen mens nye styrker ble gjort klar og kjørt sørover fra Nord-Ossetia. Georgierne sto åpenbart med ryggen mot veggen (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 174-178).

Etter hektisk diplomatisk aktivitet og internasjonalt press – i hovedsak frontet av den franske presidenten Nicolas Sarkozy, ble det 12. august inngått en våpenhvile (RMFA, 2008a). Om det var det internasjonale presset eller andre forhold som var utslagsgivende for at russerne ikke rykket videre mot Tbilisi er ikke klart (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 178-180). I tillegg til lovnader om opphør av våpenbruk og adgang for humanitær støtte, inneholdt avtalen krav om georgisk tilbaketrekning til sine garnisoner, internasjonal debatt om Abkhasias og Sør-Ossetias status, og russisk tilbaketrekning – men samtidig tillatelse for russerne til å iverksette ekstra sikkerhetstiltak så lenge internasjonale mekanismer ivaretar sikkerheten til russere tilstrekkelig. Spesielt de to siste punktene gir stort tolkningsrom – noe georgierne mislikte sterkt og russerne har utnyttet i ettertid.

3.6 Etterspillet

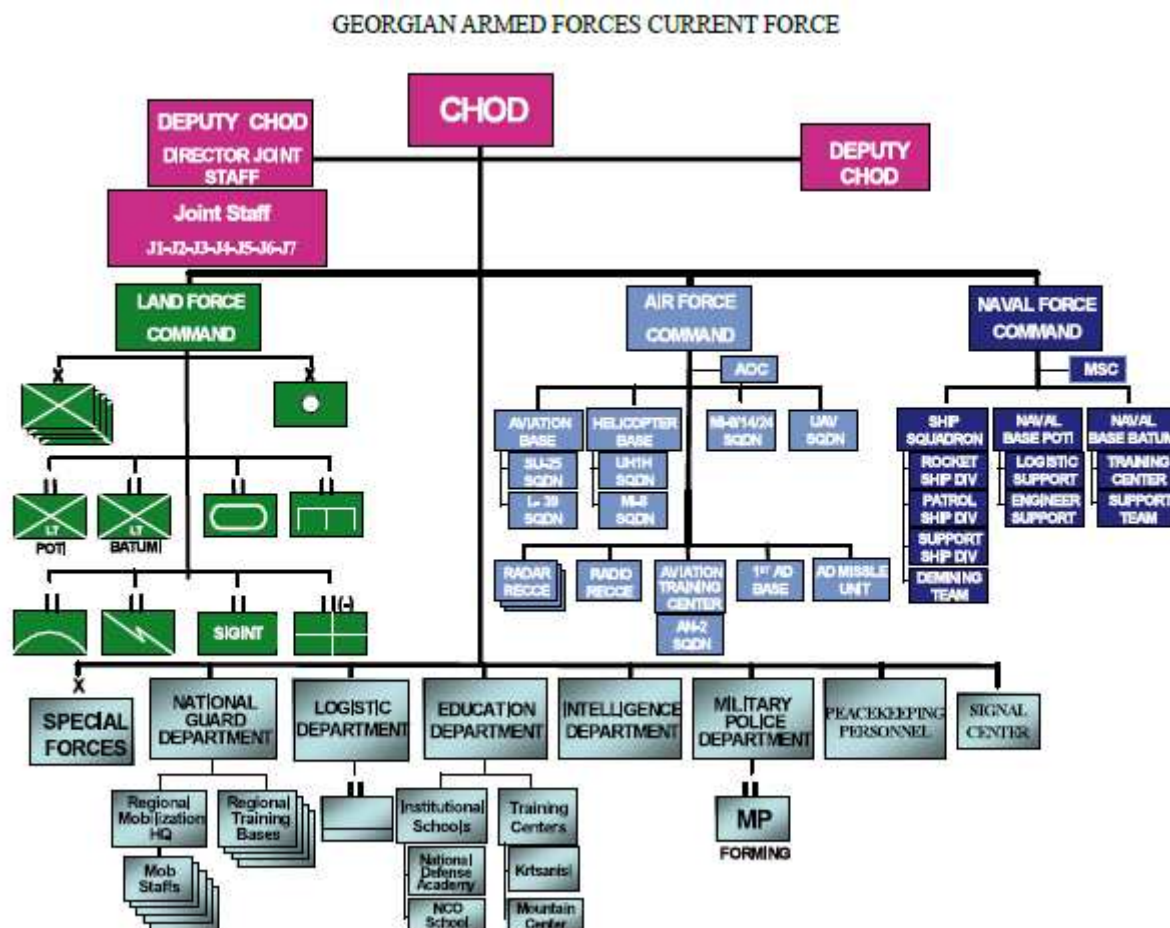
13. august meddelte president Saakasjvili at Georgia sa opp avtalen for den internasjonale fredsbevarende styrken i Abkhasia og senere i Sør-Ossetia, og at russiske tropper som forble stående i disse områdene var å betrakte som okkupanter. Avtaleverket som regulerer styrkene gjør det klart at de oppløses i tilfelle en part sier opp avtalen. Russland svarte med å erklære at Saakasjvili ikke kunne anses som tilregnelig, at avtaleoppsigelsen derfor ikke var lovlig, og at Russland ville fortsette å bidra med fredsbevarende styrker (RMFA, 2008e).

Den russiske anerkjennelsen av Abkhasia og Sør-Ossetia som selvstendige stater kom 26. august (RMFA, 2008d), samtidig som andre stater ble oppfordret til det samme. Dette var åpenbart ikke bare på tvers av georgiernes ønske, men også vestens. Så langt har det russiske ønsket blitt etterkommet av Nauru, Nicaragua, Transnistria og Venezuela. Georgia svarte med å gjenta at de betrakter dette som georgisk territorium og russerne som okkupanter (PoG, 2008). Til dags dato debatteres det internasjonalt hvordan man skal komme videre i den som igjen synes som en fastlåst konflikt. Imidlertid er situasjonen dramatisk endret siden før krigen. Russland kontrollerer i praksis Abkhasia og Sør-Ossetia, som i stor grad er rensket for georgiere, og en tilbakeføring av disse områdene til Georgia synes lenger unna enn på lenge (Asmus, 2010; Sweeney, 2008, s. 219-225). Georgisk infrastruktur er påført betydelige skader og både forsvar, økonomi og politiske myndigheter er betydelig svekket både internt og internasjonalt (GoG, 2008). Samtidig har vestens debatt om sanksjoner mot Russland og eventuell innngripen i Georgia tilsynelatende stanset, og konflikten synes å stå i fare for igjen å bli glemt – i den grad den ikke allerede er det. Siden alt dette er forhold som i stor grad er endret i det som kan oppfattes å være Russlands favør, er det nærliggende å hevde at det Russland har oppnådd gjennom sin bruk av militærmakt trolig overgår kostnadene.

4 Georgisk militærmakt august 2008

4.1 Forsvarsstruktur

I henhold til gjeldende den da gjeldene landtidsplanen var det Georgiske Forsvaret i 2008 organisert som i figuren under (GMoD, 2007). Strukturen bekreftes direkte eller implisitt av en rekke andre kilder (Asmus, 2010; David A. Fulghum mfl., 2008; Tagliavini, 2009b).

Figur 4-1 Georgisk forsvarsstruktur per 2007 (GMoD, 2007)

De forskjellige delene av det georgiske forsvaret har og hadde tradisjonelle oppgaver tilknyttet landets sikkerhetsutfordringer, i hovedsak tradisjonelt forsvar av territoriell suverenitet, støtte til sivile myndigheter i forbindelse med grensevakt og terrorisme, og deltagelse i internasjonale operasjoner.

Den godkjente mannskapsstyrken var ca 34 000, derav 20 500 i landstridskreftene, 3 000 i luftforsvaret, 1 350 i sjøforsvaret og 9 200 i sentrale støttefunksjoner. Som det fremgår av tallene var det georgiske forsvaret i 2008 dominert av landstridskreftene (og er det i enda større grad per 2010), og det var de som kom til å spille hovedrollen i krigen i 2008. I tillegg til militært personell deltok også grensevakt og andre elementer fra innenriksministeriet i krigen i 2008. Disse spilte ingen avgjørende separate roller, og blir ikke behandlet separat videre. I alt er det

anslått at 10-11 000 georgiske soldater ble satt inn (Tagliavini, 2009a). Dette representerte alt som var tilgjengelig, det var ingen reserver satt av til å møte for eksempel et angrep fra Abkhasia.

4.1.1 Landforsvar

Som det fremgår av Figur 4-1 Georgisk forsvarsstruktur per 2007 (GMoD, 2007) besto den georgiske hæren i 2008 på papiret av fem infanteribrigader, en artilleribrigade og selvstendige kamp- og støtteavdelinger på bataljonsnivå. Den best trente og utstyrte av brigadene, 1. brigade, hadde den strategisk viktige byen Gori som garnisonssted. Størstedelen av denne brigaden var imidlertid satt inn som en del av den USA-ledete koalisjonen i Irak. Siden slutten av 1990-tallet har deltagelse i internasjonale operasjoner vært en sentral oppgave for det georgiske forsvaret, i den hensikt å knytte politiske og moralske bånd til vesten, og få støtte til materiell og utdanning (Asmus, 2010, s. 172-174). Den internasjonale støtten, i første rekke fra USA har også fokusert på dette. Med amerikanske støtte ble det deployerte personellet i 1. brigade transportert fra Irak tilbake til Georgia 10.-12. august, men styrkene kom for sent til å kunne spille noen rolle i krigen mot Russland (Hoffmann, 2008; Liklikadze, 2008).

2. brigade hadde tidligere vært i Irak, og var i en gjenoppbyggingsfase i sin garnison i Senaki vest i Georgia. 3. og 4. brigade var i Kutaisi ca. 100 km vest for Gori, og forberedte seg på innsats i Irak. 5. brigade var forlagt langs kysten – i Poti og Batumi, og var en treningsbrigade. I sum betydde dette at georgierne disponerte 2., 3., og 4. brigade, en bataljon fra 5. brigade, artilleribrigaden, artilleri og pansrede kjøretøy fra 1. brigade, den selvstendige stridsvognsbataljonen, en lett infanteribataljon, og luftvern bataljonen. Det er imidlertid rimelig å anta at innen avdelingene var fullt oppsatt.

De georgiske landstridskreftene var i hovedsak satt opp med tidligere sovjetisk eller østeuropeisk materiell eller oppgraderte versjoner av dette. De viktigste kampsystemene for manøveravdelingene var varianter av stridsvognen T-72 og stormpanservognene BMP-1 og BMP-2, i tillegg til de pansrede personellkjøretøyene BTR-80, MT-LB og Cobra. Effekten av disse eldre systemene var i noen grad styrket ved innføring av moderne taktisk samband, GPS-posisjoneringsutstyr, mørkeutrustning, håndvåpen og personlig utrustning (DPA, 2008). Andre prioriterte investeringsområder under oppbyggingen av det georgiske forsvaret hadde vært droner, systemer for elektronisk krigføring, og ikke minst artilleri og luftvern (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 39).

Satsingen på artilleri gjorde at det georgiske artilleriet disponerte rakettsystemene BM-21 *Grad* og M-87 *Orkan*, og rørtilleri av typene 122mm 2A18 (D-30), 152mm *Dana* og 2S3, og 203

mm 2S7 (Wikipedia, 2010a). Det var med andre ord i stor grad selvdrevet og hadde systemer med både relativt lang rekkevidde og stort ildvolum.

Investeringene i luftvern gjorde at Georgias luftvern hadde et rimelig bredt spekter av relativt moderne kapasiteter, om enn i begrenset omfang. Deler av luftvernet tilhørte luftforsvaret, resten landforsvaret. Hvilke systemer som i 2008 tilhørte hvem er ikke klart, og de blir derfor behandlet under ett. Kildene varierer også i forhold til hvilke systemer som var operative i 2008, Det som synes klart er at georgierne disponerte en kombinasjon av håndholdte missilsystemer med kort rekkevidde – *Grom*, *Strela* (SA-7 Grail) og *Igla* (SA-16 Gimlet og SA-18 Grouse), og kjøretøybaserte *Osa* (SA-8 Gecko) med kort rekkevidde, *Buk* (SA-11 Gadfly) og *Tor* (SA-15 Gauntlet) med middels lang rekkevidde. I tillegg hadde de kanonsystemene ZSU-23-4 og AZP S-60. Det har vært hevdet at Georgia også hadde israelske *Spyder* luftvernsystemer (Asmus, 2010, s. 181), og at det georgiske kontroll- og varslingssystemet var knyttet til NATOs Air Situation Data Exchange (NADSE) via Tyrkia. Det har ikke lyktes å verifisere dette (Wikipedia, 2010a), og det vurderes som overveiende sannsynlig at det ikke var det tilkoblet, siden Georgia ikke er medlem av NATO. Asmus (2010, s. 181)refererer til av det georgiske forsvarsdepartementet i alle fall i ett tilfelle fikk melding om russiske fly direkte fra Pentagon, og det er mulig dette er bakgrunn for påstanden om tilknytning til NASDE.

4.1.2 Luftforsvar

Det georgiske luftforsvaret disponerte i underkant av 20 luftfartøy ved krigens start. Disse var i hovedsak et mindre antall SU-25 nærstøttefly, Mi-24 kamphelikoptre og trenings- og støttefly – blant annet transporthelikoptre av typene MI-8/17 og UH-1B, og L-29 skolefly. Georgia disponerte ingen jagerfly (GlobalSecurity, 2008; GMoD, 2007).

Figur 4-2 GAF SU-25 (Wikipedia, 2010f)

4.1.3 Sjøforsvar

Det georgiske sjøforsvaret har hele tiden vært den minste forsvarsgrenen, og har stadig manglet midler til både anskaffelser og drift. Per august 2008 besto styrken av i underkant av 20 mindre fartøy med svært begrenset kapasitet til å bekjempe militære mål (GMoD, 2007).

4.1.4 Fellesavdelinger

Georgia hadde en spesialstyrkebrigade, og denne ble satt inn, trolig i hovedsak til oppklaringsoppdrag. Nasjonalgarden besto på dette tidspunktet av ca. 25 000 man. Av disse ble ca. 5 000 mobilisert (Asmus, 2010; GMoD, 2007).

4.1.5 Kommando og kontroll og treningsstatus

Det georgiske forsvaret var tilsynelatende lite forberedt på krigen i 2008. Det eksisterte ingen oppdaterte planer, verken for offensive operasjoner inn i Sør-Ossetia, eller for forsvar mot en overlegen konvensjonell motstander (Asmus, 2010, s. 173). De georgiske styrkene var heller ikke trent for denne typen operasjoner, og i liten grad trent på operasjoner i større forband. Siden Georgia hadde styrkebidrag i både Kosovo og Irak (og nå har det i Afghanistan (RT, 2009)) har fokuset for både materiellanskaffelser og trening vært på de operasjonene styrkene har deltatt i utenfor Georgia (Naastad, 2008, s. 7). Disse operasjonene er som kjent av en annen art enn de som ventet i august 2008. I disse stabiliseringsoperasjoner er fokuset er i stor grad på enkeltmann og mindre avdelinger, og dette hadde derfor også vært fokus for treningen og øvingen (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 9). Kommando- og kontrollsystemet var heller ikke tilpasset eller øvet for tradisjonelle konvensjonelle kampoperasjoner på eget territorium.

4.2 Operasjoner og effekt

4.2.1 Militær målsetning og måloppnåelse

I henhold til Asmus (2010, s. 36) var oppdraget president Saakashvili ga til den georgiske forsvarssjefen tredelt. For det første å stoppe de russiske styrkene som var på vei mot Tskhinvali via Roki-tunnelen. For det andre å holde nede de ossetiske styrker som beskjøt georgiske stillinger og landsbyer. For det tredje å holde sivile tap på et minimumsnivå.

Opptreden til de georgiske styrkene synes innledningsvis å ha vært i tråd med dette. Georgisk krumbane skjøt nedholdende ild mot ossetiske stillinger og fremrykkende russiske avdelinger. Georgiske manøverstyrker erobret ossetiske ildstillinger rundt og i Tskhinvali, og forsøkte å komme i posisjon for å stanse den russiske fremrykningen. På tross av ossetiske og russiske påstander om det motsatte, har det ikke kommet frem opplysninger som tyder på at de georgiske styrkene drev med etnisk rensing under krigen. Det er selvfølgelig mange stadier mellom å drive etnisk rensing og å gjøre sitt ytterste for å redusere sivile tap. De største sivile tapene på ossetisk side ser ut til å ha kommet i tilknytning til det innledende bombardementet av Tskhinvali. Både det reelle omfanget av beskytningen, og i hvor stor grad de sivile tapene kunne ha vært unngått, er uklart, selv om det har vært kritiske syn på både nødvendighet og omfang av den georgiske artilleribeskytningen natten mellom 7. og 8. august, inkludert i rapporten til IIFMCG (Tagliavini, 2009a).

Etter hvert som det russiske trykket økte var det klart at de opprinnelige georgiske målsetningene ikke var realiserbare. En gang i løpet av 9. til 10. august synes det derfor som om målsetningen endret seg til å bli å unngå et fullstendig nederlag både i militær og politisk forstand. For de

militære styrkene innebar dette å forsøke å minimalisere tap av materiell og personell, blant annet gjennom å ikke engasjere seg i større trefninger med russiske styrker annet enn hvis disse truet Tbilisi direkte. I og med at den russiske offensiven stanset før det kom til en endelig kamp om Tbilisi kan i alle fall dette målet sies å delvis ha blitt oppnådd (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 165-168).

4.2.2 Landforsvar

De georgiske landstyrkenes operasjoner kan grovt deles i to faser. I første del av krigen rykket de inn i Sør-Ossetia fra sør med de styrkene som per 7. august 2008 var tilgjengelig omkring Gori. Hovedstyrken besto av 4. brigade og den selvstendige stridsvognsbataljonen, støttet av artilleribrigaden og spesialstyrker fra både forsvaret og innenriksministeriet. Disse styrkene forsøkte å løse alle delene av Saakashvili sitt oppdrag på en gang. For det første å nå det kanaliserende terrenget nord for de georgiske landsbyene nord for Tskhinvali tidsnok til å stanse den russiske fremrykningen mot sør som de mente allerede var på gang. For det andre å sikre georgiske bosetninger mot overgrep, ved å plassere styrker i de georgiske områdene og ved å stanse krumbaneskyting fra sørossetisk militær. Det siste innebar at georgierne også ble nødt til å rykke inn i og ta kontroll over Tskhinvali, da flere sørossetiske ildstillinger befant seg inne i byen. Det siste oppdraget fra Saakashvili må ha ligget som en bakgrunn for alle operasjonene.

De to siste av disse oppdragene klarte de georgiske styrkene tilsynelatende å løse, i det minst for en kortere periode. Georgiske styrker omringet Tskhinvali, slo ut sørossetiske stillinger, og tok etter hvert kontroll over mesteparten av Tskhinvali. De georgiske styrkene klarte imidlertid ikke å stanse de russiske styrkene. Hvorfor er uklart, men trolig var det rett og slett ikke tilstrekkelig tid og styrker til å etablere en tilstrekkelig sterk forsvarsstilling, eller til å gjennomføre en tilfredsstillende oppholdende strid. Det er rimelig å anta at de georgiske styrkene ønsket å ta opp kampen mot russerne nord for de georgiske områdene i Sør-Ossetia – først og fremst med tanke på å sikre innbyggerne her, men også ut i fra en vurdering av hvor terrenget ga størst mulighet til å stanse en russisk fremrykning. Sør for Tskhinvali er terrenget relativt åpent og flatt. Nord for Tskhinvali blir stadig mer kupert, og med stadig færre mulige fremrykningsaksjer, inntil det de siste milene mot Roki-tunnelen i praksis bare er en enkelt vei i en trang dal. Skulle georgierne stanse den russiske fremmarsjen i over tid i Sør-Ossetia måtte det skje her. Georgierne hadde imidlertid lengre vei til dette området enn de russiske styrkene ved Roki-tunnelen, og de måtte delvis slåss seg frem dit. Georgierne klarte ikke å nå frem med større styrker, og heller ikke å gjennomføre kommunikasjonsødeleggelser med bakkestyrker. Når de heller ikke klarte å ødelegge infrastrukturen eller sinke russerne med fly og artilleri, er det ingen overraskelse at de

ikke klarte å etablere et forsvar som holdt over tid i det kanaliserte terrenget nord for Tskhinvali.

Dermed var i praksis de georgiske mulighetene i Sør-Ossetia begrenset til en oppholdende strid i det mer åpne terrenget rundt Tskhinvali, og i den andre delen av krigen var landstridskreftenes rolle å drive oppholdende strid for å vinne tid og redusere egne tap.

Av de innsatte manøveravdelingene var det de avdelingene som rykket frem mot og forbi Tskhinvali som var involvert i de hardeste kampene, både med sørossetiske separatister og russiske styrker. 4. brigade utgjorde hovedstyrken i den georgiske operasjonen nordover mot og forbi Tskhinvali, og led også de største tapene (IISS, 2008). Innledningsvis klarte de georgiske styrkene seg relativt godt mot de sørossetiske militsstyrkene. I møtet med de russiske styrkene klarte de ikke å løse sine opprinnelige oppdrag, selv om ingen ting tyder på at de kollapset i det øyeblikket de møtte russiske styrker. Det er trolig flere årsaker til både at de innledningsvis klarte seg bra, og til at de til slutt ble slått av russerne.

Til georgiernes fordel talte i første rekke en kvantitativ overlegenhet i forhold til den sørossetiske militsen, og kvalitative fordeler på noen enkelte områder ovenfor begge sine motstandere. Den sørossetiske militsen utgjorde ca. 1 500 till 2 400 mann (James Carafano et al., 2008b; Tagliavini, 2009a), og selv med støtte av de russiske og ossetiske delene av den fredsbevarende styrken i Sør-Ossetia var de klart underlegne georgierne i antall. I tillegg var de georgiske styrkenes oppdrag kun å holde disse nede, ikke å slå dem.

De georgiske bakkestyrkene hadde i hovedsak det samme materiellet som sine motstandere, men investeringene i støttesystemer ga dem mulighet til å operere det med større effekt. I tillegg ga investeringene i artilleri og materiell til elektroniske krigføring gode muligheter til både innhenting av informasjon og langtrekkende påvirkning (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 39). Artilleriet klarte ikke å slå ut broen ved Gupta (Tagliavini, 2009c, s. 28), men er for øvrig kreditert de fleste sørossetiske og russiske tapene (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 170) (Asmus, 2010, s. 176), delvis trolig i samarbeid med manøverstyrker i ildoverfall i det kanaliserte terrenget nord for Tskhinvali (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 32).

Når det gjelder luftvernet, så synes dette å ha vært et av områdene hvor georgierne oppnådde relativt gode resultater. Antallet rapporterte nedskytninger varierer fra fire til over ti, men det synes i alle fall klart at hoveddelen av disse, og minst fire, ble skutt ned av georgiske luftvernssystemer, trolig i hovedsak *Buk* og *Osa* (David A. Fulghum mfl., 2008; IISS, 2008; Makienko, 2008). Ut over det rene tapet av fly og mannskap har dette trolig i en viss grad

hemmet de russiske operasjoner, selv om det ikke hindret russerne i å ramme georgiske mål i store deler av Georgia. Av de georgiske luftvernssystemene var det bare *Tor* som hadde kapasitet mot de russiske ballistiske missilene, men det er ikke rapportert noen nedskytninger. Dette kan ha mange årsaker, blant annet mangler i varslingsystemet, prioritet til andre mål, eller at de ikke var stasjonert i de aktuelle områdene.

Det virker også som om georgierne hadde relativt gode etterretninger på taktisk nivå – i alle fall innledningsvis. I forbindelse med omfatningen og angrepet på Tskhinvali virker det som om de georgiske styrkene hadde et godt bilde av hvor både sørossetisk militær og de sørossetiske og russiske fredsbevarende styrkene var lokalisert (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 39). I sum forklarer dette i hovedsak at operasjonene innledningsvis var vellykkede.

Georgierne hadde flere svakheter som kom til syne i det de sto ovenfor en langt bedre rustet motstander enn den sørossetiske militsen. I første omgang hadde Georgia i utgangspunktet en langt mindre styrke som potensielt kunne settes inn enn Russland. I tillegg klarte de ikke å sette inn den de hadde samlet. Dette medførte at styrkeforholdet var ca. 10:1 i russisk favør i stedet for 5:1. Dette må i stor grad tilskrives at operasjonen trolig ikke var planlagt – i alle fall ikke i det omfang den kom til utførelse. Selv om det georgiske luftvernet hadde en viss effekt, var det langt i fra tilstrekkelig i omfang til å dekke alle georgiske styrker og kritisk infrastruktur. Det georgiske luftvernet kunne sikkert ha gitt enda mer effekt dersom det i større grad hadde blitt konsentrert i forkant av og under operasjonene (R. N. McDermott, 2009), men i realiteten var de georgiske styrkene, støtteavdelinger og infrastruktur stadig truet av russiske flystyrker. I hvor stor grad sambandet virket som forutsatt er også uklart – rapportene spriker (Robert L. Larsson (red.), et al., 2008; C. J. C. a. T. Shanker, 2008). Det er imidlertid ikke usannsynlig at det ikke fungerte tilfredsstillende i det oppbrutte landskapet i Sør-Ossetia – særlig hvis operatørene ikke var tilstrekkelig trent, og det synes klart at den georgiske sjefen for styrkene som ble satt inn i Sør-Ossetia – general Kurashvili ikke hadde sambandsmessige forutsetninger for å lede denne operasjonen på en tilfredsstillende måte (Asmus, 2010, s. 174).

Det har blitt rapportert at de georgiske styrkenes kampmoral ikke var tilstrekkelig god (se for eksempel C. J. C. a. T. Shanker, 2008). Det er imidlertid uklart om dette var en konsekvens av at de etter hvert møtte en overlegen motstander, eller om det også eksisterte i forkant. Deres amerikanske veiledere rapporterte at "*the Georgian soldiers didn't lack "warrior spirit", but weren't ready for combat.*" (Wikipedia, 2010a kilde 354. Denne er ikke tilgjengelig.) (NYT, 2008). Det er et faktum at ordinære styrker tilnærmet flyktet sørover fra Tskhinvali, og en stor del materiell ble etterlatt og senere beslaglagt eller ødelagt av russiske og sørossetiske styrker.

Det var også i denne fasen at 4. brigade hadde de største tapene (IISS, 2008). De elementene av nasjonalgarden som ble satt inn fungerte ikke på grunn av lav kampmoral. Dette er trolig riktig, men dette var på et tidspunkt hvor det var klart at georgierne var i ferd med å tape kampen, og hvor det trolig virket meningsløst å opptre annerledes. Manglene i trening og forberedelse med tanke på å kunne møte en motstander som den russiske arméen har sikkert også bidratt til at kampmoralen på dette tidspunktet var svært lav – og kanskje også til at den var lav på forhånd.

Et annet eksempel på at forberedelsene ikke kan ha vært optimale – verken for trening eller logistikken, er at de georgiske styrkene valgte å bruke sine gamle automatgevær av typene AK-47 og AK-74 i stedet for de M4 automatgeværene som nylig var innkjøpt, siden de ikke hadde tilstrekkelig med trening og ammunisjon til M4.

Bakkestyrken på begge sider hadde tilsvarende hovedstridsmateriell. Det ga således ingen fordel for noen av partene, men kan allikevel være interessant å studere. Krigen synes å bekrefte at i alle fall deler av det innsatte materiellet ikke holder samme standard som tilsvarende typer materiell brukt av vestlige land. Dette forsterker tilsvarende inntrykk fra krigen i Irak – Operation Desert Sabre (ODS) i 1991 og Operation Iraqi Freedom (OIF) i 2003. Å gjennomføre en strid med mekaniserte avdelinger – i stor grad på kortere hold i tettbebyggelse, og mot fiendtlig luftherredømme uten tap er lite sannsynlig – selv om krigen bare varer noen dager. Det at både georgisk og russisk materiell ble slått ut er derfor i seg selv ikke et tegn på at noe er galt. I forhold til hva for eksempel amerikanske styrker opplevde i ODS and OIF synes det imidlertid som om en mye større andel av materiellet har blitt stridsudyktig mye raskere. Det kan synes som om pansringen til de russiske panserkjøretøyene ikke gir samme grad av beskyttelse. Det er både rapportert og fotografert kjøretøy som er ødelagt, og hvor mannskapet høyst sannsynlig har omkommet – uten at det synes å ha vært omfattende angrep eller avanserte panservernvåpen (John_J et al., 2010). Det er også rapportert at russiske mannskaper foretrakk å sitte oppå vognene fremfor inni, fordi pansringen ble anset som for dårlig (Lowe, 2008). Til sammenligning er det spesielt fra OIF flere rapporter om vestlige stridsvogner som er blitt angrepet gjentatte ganger med panservernvåpen som RPG-7, finkalibret panserbrytende ammunisjon, miner, og improviserte veibomber, og hvor vognbesetningen har overlevd, og i mange tilfeller har kjøretøyene kunne fortsette operasjonene eller i alle fall komme seg ut av farlig område (Komarow, 2005; Lawrence J. Korb et al., 2006). Til sammen synes georgierne og russerne å til sammen ha tapt tilsvarende mange stridsvogner i krigen i 2008 som USA tapte i Irak i perioden 2003 til 2005 (Lawrence J. Korb et al., 2006, s. 4-6; Przemek et al., 2010). Dette til tross for at georgierne og russerne satte inn færre stridsvogner i en mye kortere periode og i

trefninger som ikke synes å ha vært tilsvarende i omfang som mange av de kampene amerikanske styrker var involvert i. Det påvirkes selvfølgelig av mange av rammebetingelser som er forskjellige, men frafallsraten synes å ha vært høy. På den annen side er det både vanskelig å fastslå hvordan tapene kom, og en stor del av de georgiske stridskjøretøyene som ble ødelagt, ble trolig ødelagt etter at de var forlatt av georgiske styrker.

Antallet kjøretøy som har fått tekniske og/eller forsyningsproblemer synes også å ha vært relativt høyt. Det er dokumentert gjennom flere beretninger, bilder og film som viser kjøretøy forlatt tilsynelatende uten skader (John_J et al., 2010; Przemek et al., 2010). Dette må ha medført at materiell ikke har kunnet bli satt inn som planlagt. Det har også skapt trafikk og forsyningsproblemer – spesielt for georgierne under tilbaketregningen fra Tskhinvali og for russerne i det kanaliserte terrenget nord for Tskhinvali (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 32). Utfallet er ikke overraskende i det en stor del av materiellet som tidligere nevnt av eldre årgang, og i alle fall det georgiske forsyningsystemet synes å ikke ha vært forberedt på de operasjonene som ble gjennomført, siden det er rapportert om flere kjøretøy som har gått tom for drivstoff og/eller blitt etterlatt på grunn av tekniske feil. Høyden over havet og krevende terreng kan ha medvirket til problemene, men på den annen side var avstandene som ble tilbakelagt ikke avskrekkende – fra Roki-tunnelen til Gori er det ca. 60 kilometer langs vei.

4.2.3 Luftforsvar

I løpet av krigen i august 2008 etablerte russerne raskt luftherredømme, og størstedelen av georgisk flyaktivitet fant sted 8. august 2008. Georgierne forsøkte å hindre eller sinke den russiske fremrykningen ved å slå ut en viktig bro sør for Roki-tunnelen – både med fly og artilleri, men dette lyktes ikke. Et mindre antall georgiske SU-25 og L-29 skolefly er rapportert ødelagt, men det er ikke klart om det skjedde, og i så tilfelle på bakken eller i luften (GlobalSecurity, 2008). Det har vært hevdet at georgiske fly gjennomført operasjoner helt inntil krigens slutt (Makienko, 2008 avsnitt 7), men dette avkreftes av georgiske myndigheter (Tagliavini, 2009c, s. 28) (Liklikadze, 2008), og om de fløy hadde de ingen innflytelse på operasjonene. Det er også uklart om de hadde potensial til å utrette stort mer. Det måtte i så tilfelle trolig ha vært gjennom en tidlig og samlet innsats koordinert med eget luftvern. Det er godt mulig at dette ble forsøkt, men at innsatsen uansett ble begrenset på grunn av manglende planlegging og den operative statusen og kvaliteten på pilotene. Det er ingen ting som tyder på at det Georgiske luftforsvaret hadde noen høyere beredskap eller hadde planlagt sin innsats noe mer enn landstyrkene. Det er derfor sannsynlig at fly var bunnet i vedlikehold og at ikke flere enn 50-

70 %, dvs. 3-5 SU-25 var operative i det krigen startet avhengig av gjennomsnittlig flyaktivitet i dagene og uken før krigen startet (Jf. Lewis, 2002 Fig. 3; Tuomas Raivio et al., 2001, s. 4).

4.2.4 Sjøforsvar

Det georgiske sjøforsvaret har hele tiden vært den minste georgiske forsvarsgrenen, og har stadig manglet midler til både anskaffelser og drift. Per august 2008 besto styrken av i underkant av 20 mindre fartøy med svært begrenset kapasitet til å bekjempe militære mål. Den var i så måte uegnet for den krigen som kom, og evnet heller ikke å bidra positivt for georgierne. I forhold til den russiske kapasiteten både over og under vann, samt i luften, var den begrensede georgiske marinen ikke i stand til å gjøre noe annet enn å virke som mål for russiske angrep. Så å si alle større fartøy ble senket eller skadet i krigen i 2008 – hoveddelen i havn (AlJazeeraEnglish, 2008; Liklikadze, 2008).

4.2.5 Fellesavdelinger

Deler av nasjonalgarden ble mobilisert, og ca. 5 000 mann ble forsøkt satt inn rundt Gori 10. august, men styrken gikk raskt i oppløsning (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 170).

4.2.6 Kommando og kontroll

Det synes klart at georgierne ikke hadde planlagt verken krigen med Russland eller operasjonene som sådan. De hadde ikke konsentrert eller trent sine styrker for den operasjonen de forsøke å gjennomføre, og operasjonene kan sies å ha blitt gjennomført slik det så best ut der og da, med de styrker som var tilgjengelige, samtidig som det ble tilført styrker så fort de kunne (Asmus, 2010, s. 173). Mange av avdelingene hadde også trappet ned sin aktivitet etter økt beredskap og øvelser tidligere på sommeren. Dette kombinert med den manglende planleggingen og forberedelsene har trolig også resultert i at avdelingene trolig stilte med mangler i personell, materiell, forsyninger og annen støtte som kunne ha vært unngått. Dette har i så tilfelle sikkert påvirket både motivasjon og operasjonene negativt.

Det virker som georgierne følte seg tvunget til å handle, og gjorde som best de kunne med det de hadde tilgjengelig. Dette stiller spørsmål ved både den strategiske og operative ledelsen. Selv om både eksterne kommentatorer og offisielle dokumenter viser til at er liten fare for en russisk invasjon (se for eksempel Giragosian, 2005; GMod, 2007), virker det rart at det ikke fantes oppdaterte planer for en situasjon tilsvarende den som oppsto i løpet av august 2008. For eksempel både kunne og burde tiltak for å stenge Roki-tunnelen og aksene sørover ha vært planlagt, forberedt og delvis øvet lang tid i forkant. Særlig sett i lys av den stadige tilspissingen i forholdet til Russland frem mot august 2008, inkludert flere hendelser georgiske myndigheter karakteriserte som ledd i en russisk militær oppbygging – slik som istandsetting av den

abkhasiske jernbanen og etablering av nye forband (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, kapittel 4). Dette kan tyde på at det ikke er tilstrekkelig sterke militærstrategiske og operasjonelt nivåer – eller politisk styring som gjør at de ikke har fått adgang til å utarbeide slike planer.

Dette kan også bunne i en undervurdering av omfanget av den russiske oppbygningen i Nord-Ossetia og/eller av hvor fort russerne ville kunne influere operasjonene i Sør-Ossetia. Begge deler kan tyde på manglende etterretningskapasitet på strategisk nivå. Det er klart at georgierne hadde en viss kapasitet, siden den russiske oppbygningen var en av årsakene til at de gikk inn i Sør-Ossetia. Det har også kommet fram materiale fra georgisk EK som dokumenterer en viss kapasitet (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 156; Tagliavini, 2009a, 2009c), og blitt rapportert at georgisk oppklaring overvåket sørenden av Roki-tunnelen 7. august 2008 (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 169) Samtidig er omfanget av det presenterte materialet ikke spesielt omfattende, spesielt tatt i betraktning at dette er et av de avgjørende punktene i forhold til hvordan verdensopinionen ser hvem som har skylden for krigen (Tagliavini, 2009b). Dersom georgierne hadde definitive beviser på at det var russiske styrker inne i Roki-tunnelen 7. august, ville de trolig ha frembrakt dette. Når de ikke har det, tyder det på at dekningsområdet i en kritisk situasjon er dårligere enn man kunne forvente.

Den kan også stilles spørsmål ved den operative ledelsen under krigen, i første rekke omkring to forhold; innsettingen av nasjonalgarden og tilbaketrekningen fra området mellom Tskhinvali og Gori til mellom Gori og Tbilisi. Den mislykkede innsatsen av deler av nasjonalgarden tyder også på at de enkelte elementene ble satt inn etter hvert som de kunne bli satt inn, og ikke i henhold til noen forhåndsplan. Nasjonalgarden var ikke en styrke som var trent eller utrustet til å være den styrken som reddet de ordinære styrkene ut av en håpløs situasjon. Det er derfor ikke rart at de ikke var motivert for eller løste dette oppdraget, men gikk i oppløsning. Det er et spørsmål om dette ikke burde ha blitt forstått av den georgiske ledelsen før de ble satt inn, og at de dermed ikke hadde blitt brukt. Når det gjelder tilbaketrekningen har det blitt hevdet at de georgiske styrkene burde utnyttet det vanskelige terrenget sør for Tskhinvali bedre til defensive operasjoner – forsvar eller oppholdende strid (Robert L. Larsson (red.), 2008). Det er imidlertid sannsynlig at den georgiske ledelsen på dette tidspunktet – 10. august – så for seg to mulig utfall; at russerne stanset inne i Sør-Ossetia, eller at de gikk mot Tbilisi. Av disse to ville det første være langt å foretrekke for georgierne. Å etablere forsvarsstillinger sør for Tskhinvali ville i så tilfelle øke faren for konfrontasjon og mulighetene for at russerne angrep videre. Georgierne kan videre ha vurdert det slik at russerne uansett ville klare å bryte gjennom, og at det i så tilfelle var bedre å samle styrkene til en siste kamp i Tbilisi – tilsvarende Groznyj i 1994-95, 1996 og 1999-

2000. Det er imidlertid mulig å tenke seg å velge en mellomløsning som hadde utnyttet terrenget bedre, og muliggjort et siste forsvar av Tbilisi. Når dette ikke ble valgt kan det skyldes dårlig operativ planlegging eller at de georgiske styrkene på dette tidspunktet ikke lot seg kontrollere. Begge deler faller mer eller mindre tilbake på at den operative ledelsen i forkant av og under krigen trolig ikke fungerte optimalt. På den annen side kan det synes som om det var en riktig vurdering å forsøke å fremtvinge en løsning i Sør-Ossetia med flest mulig styrker raskest mulig og håpe at dette skjedde før det fikk konsekvenser for situasjonen i Abkhasia. Alternativet ville være å sette av reserver eller starte operasjoner mot Abkhasia samtidig som de gikk inn i Sør-Ossetia, men det er vanskelig å se hvordan dette skulle ha kunnet bedret situasjonen for Georgia.

5 Russisk militærmakt august 2008

5.1 Innsatte styrker

Det russiske forsvaret disponerer over svært omfattende militære styrker. Å vurdere alle disse, og det russiske forsvarets oppbygning generelt, tilsvarende som for Georgia har ingen hensikt i denne oppgaven. Selv om krigen var viktig og omfattende også for Russland, så deltok kun en mindre del av de russiske styrkene, og kun disse betraktes i det etterfølgende. De avdelingene som stilte større eller mindre bidrag er listet i vedlegg^A.

5.1.1 Landstridskrefter

Georgia grenser opp til området til Nord-Kaukasus militærdistrikt (NKMD), og de russiske landstridskreftene kom derfor i hovedsak fra NKMDs største og viktigste formasjon – 58. arme med hovedkvarter i Vladikavkaz. Hele 58. arme deltok ikke direkte i krigen mot Georgia, men 58. armé stilte hovedtyngden av avdelingene som deltok.

Materiellmessig hadde de russiske landstridskreftene omtrent tilsvarende materiell som sine georgiske motstander, og til dels eldre. Manøverstyrkene disponerte BMP-1, BMP-2, BTR-80 og T-72 varianter, men også eldre stridsvogner av typene T-62 og T-55. Det russiske artilleriet disponerte omtrent samme antall skyts som georgierne, men med tyngre kalibre, lenger rekkevidde og kun selvdrevne systemer. Rørartilleriet besto av selvdrevne 152 mm 2S3 og 2S19, og rakettsystemene 122 mm BM-21, 220 mm BM-27 og 280 mm BM-30.

Totalt ble det satt inn ca. 12 000 mann i Sør-Ossetia og 15 000 i Abkhasia (Tagliavini, 2009a).

5.1.2 Luftstridskrefter

58. arme disponerer et stort antall Mi-8/17 transport- og Mi-24 kamphelikoptre.

Luftoperasjonene i krigen i 2008 ble i hovedsak gjennomført av 4. luft- og luftvernarmé, NKMD sin luftstyrke. 4. luft- og luftvernarmé disponerte blant annet Su-24 *Fencer* og Su-27 *Flanker* jagerfly, Su-25 *Frogfoot* nærstøttefly, Su-24 Tu-22M3 *Backfire-C* bombefly og Su-24 Tu-22MR rekognoseringsfly (Tagliavini, 2009a; Wikipedia, 2010a).

5.1.3 Sjøstridskrefter

De russiske sjøstridskreftene som ble brukt kom i fra Svartehavsflåten. Akkurat hvilke fartøy som ble benyttet er uklart, men flere av de største overflatefartøyene ble benyttet – inkludert flaggskipet – missilkrysseren *Moskva*, destroyeren *Smetlivyy* og korvetten *Mirazh*. I tillegg ble det satt inn marineinfanteri med støttefartøy. Tre landgangsfartøy var utenfor Abkhasia allerede før krigen startet – trolig med marineinfanteri om bord (Gorenburg, 2009; Robert L. Larsson (red.), 2008; Wikipedia, 2010b).

5.1.4 Fellekapasiteter

De russiske styrkene er organisert på flere forskjellige nivåer – sentralt, regionalt og lokalt. I mange tilfeller er styrkene like på forskjellige nivåer, og det er derfor vanskelig å avgjøre hvilke sentrale styrker som har vært involvert og ikke. Det er imidlertid ikke avgjørende hvilke avdelinger som stilte hvilke styrkebidrag, men heller hvilke typer styrkebidrag som deltok, og hva de gjorde. Unntaket var luftlandeavdelinger og spesialstyrker. Begge disse er organisert på det samme nivå som de russiske landsstridskreftene og blir kontrollert sentralt.

Luftlandestyrkene deltok med elementer fra både 7. gardeluftlandedivisjon i Novorossijsk, 76. gardeluftlandedivisjon i Pskov og 98. gardeluftlandedivisjon i Ivanovo. Mens Novorossijsk ligger i NKMD, er Pskov og Ivanovo 1 000 til 1 500 kilometer unna innsatsområdet. Noen av disse styrkene var i området som ett resultat av øvelsen *Kavkaz 2008*, men at de innefor det tidsrommet krigen varte rakk å bli satt inn tyder på høy beredskap og gode forberedelser, særlig når de ble satt inn i Abkhasia allerede senest 10. august (IISS, 2008). De russiske spesialstyrkene er i utgangspunktet forlagt i Moskva, og akkurat hva de bidro med er ikke klart.

Russerne disponerte også ballistiske missiler – SS-21 *Scarab* og SS-26 *Stone*, med konvensjonelle stridshoder og en rekkevidde på henholdsvis 185 og 400 kilometer (Asmus, 2010, s. 181; James Carafano et al., 2008a).

5.1.5 Kommando og kontroll og treningsstatus

Det russiske forsvaret er som nevnt organisert i flere nivåer og institusjoner – det samme er det politiske. I denne sammenheng er det mindre avgjørende hvem og hvor de enkelte beslutningene ble tatt. Imidlertid tyder statsminister Putins tilstedeværelse i teateret (Amie Ferris-Rotman mfl., 2008) på at i alle fall kritiske avgjørelser ble fattet av personer i teateret – i første rekke Putin og sjefen for NKMD, og det er også rimelig å anta at beslutninger som ble fattet av Putin gikk direkte til sjefen for NKMD – og kanskje også andre militære sjefer i teateret, og ikke via Moskva (Asmus, 2010, s. 179). For det første er Putin kjent for å gripe inn i enkeltsaker, og dette var en viktig enkeltsak. For det andre ville en saksgang via Moskva være forsinkende, og trolig ikke tilføre beslutningene ekstra verdi siden den øverste beslutningstakeren var på stedet, og det samme var sjefene som disponerte de ressursene som var aktuelle å sette inn.

Russerne var relativt godt forberedt på en krig både i forhold til logistikk, og utdanning og trening – selv om ikke alt gikk knirkefritt. Siden 1999 hadde russerne gjennomført en rekke tiltak som kan oppfattes som eskalerende eller oppbygging til en krig tilsvarende den som kom i 2008, eller i alle fall passet svært godt til slik bruk (se for eksempel Asmus, 2010; Cornell, 2009 del 4, 8 og 9; Opdahl, 2008). Dette omfattet flere politiske tiltak som utstedelse av russiske pass til alle

som ønsket det, og en stadig økende kritikk av georgisk politikk og ledelse. Det omfattet også forberedelser som i hovedsak var rent militære, blant annet (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, kapittel 4):

- Restaurering av jernbanen fra Russland til Abkhasia (som ble avsluttet i slutten av juli 2008) for transport av tyngre stridsmateriell,
- oppbygging av militære baser i Abkhasia og Sør-Ossetia ut over det som var nødvendig for de fredsbevarende styrkene,
- tilførsel av russiske militære styrker og materiell ut over det som var tillat som en del av de fredsbevarende styrkene (Asmus, 2010, s. 166),
- støtte til samling og innføring av diverse militsstyrker,
- opprettelse av nye avdelinger tilpasset operasjoner i Georgia,
- samling av militære spesialister som kunne ha viktige roller i en krig med Georgia,
- intern spredning av etterretninger om det georgiske forsvaret (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. xi-xiii),
- øvelser med styrker og oppdrag som ville kunne passe med en krig mot Georgia.

Det siste omfattet øvelsen *Kavkaz 2008* som ble avsluttet 2. august 2008. Offisielt omfattet øvelsen 8 000 mann, men uoffisielt er det hevdet at den omfattet langt flere. Under øvelsen ble det trent på fredsopprettende operasjoner. Som den del av denne øvelsen ble en rekke russiske styrker posisjonert i nordenden av Roki-tunnelen. Selv om øvelsen ble avsluttet 2. august – lenge før det ble utført offensive handlinger av georgierne, så forble styrken i disse stillingene inntil krigen startet (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 73). De hadde derfor tilstrekkelig tid til å rekondisjonere og i svært gode utgangsstillinger med tanke på å starte operasjoner inn i Sør-Ossetia.

5.2 Operasjoner og effekt

5.2.1 Militær målsetning og måloppnåelse

Den uttalte russiske målsetningen med operasjonene i Sør-Ossetia var å beskytte russiske borgere mot georgisk aggresjon (Asmus, 2010, s. 41-44). Dette målet ville blant annet kunne innebære å etablere luftherredømme og ta kontroll over deler av sørossetisk territorium. Videre ville det innebære å degradere den georgiske militære kapasiteten i Sør-Ossetia, og å hindre tilførsel av nye styrker både dit og til Abkhasia. Det synes imidlertid klart at det også eksisterte andre målsetninger, i alle fall gikk operasjonen ut over det som var minimum for å tilfredsstill

denne begrensede målsetningen (Kagan, 2008; Tagliavini, 2009b). De omfattende ødeleggelsene av både militær og sivil infrastruktur i Georgia, inkludert baser, verksteder, veier, jernbane, havner og flyplasser, var neppe nødvendig for å tilfredsstille denne relativt begrensede målsetningen, heller ikke omfattende ødeleggelse og beslaglegging av georgisk militærmateriell (GoG, 2008; Przemek et al., 2010; Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 176-177) (Liklikadze, 2008).

Det er derfor rimelig å anta at de militære målsetningene også omfattet å etablere russisk kontroll over de to utbryterområdene på bekostning av georgiske myndigheter, og å ramme georgiske politiske myndigheter gjennom å degradere både militære og sivile kapasiteter, og dermed Georgias økonomiske og militære forutsetninger for å opptre med styrke på kort og lang sikt. Det kan også ha vært et element å statuere et eksempel ovenfor georgiske myndigheter (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 29). I sum skulle dette bidra til en politisk målsetning om å etablere de to separatistregionene som selvstendige republikker – eller i alle fall ikke bundet til Georgia. I tillegg til de faktiske tapene i krigen ville redusere Georgias handlingsrom i forhold til å søke mot vesten og NATO-medlemskap, og styrke Russlands stilling. I ettertid kan det synes som Russland nådde alle disse militære målsetningene.

Om Russland hadde målsetninger ut over dette er uklart. Det har vært hevdet at det er mulig de hadde målsetninger både om regimeskifte i Tbilisi og annekasjon av hele Georgia (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 178-180). Begge deler ville trolig fordret at russerne relativt raskt tok kontroll over Tbilisi. Dette ville trolig stilt georgierne og det internasjonale samfunn ovenfor et *fait accompli* som neppe noen hadde hatt vilje og/eller evne til å kunne gjøre noe med. Dette ville imidlertid stilt seg andreledes dersom en slik okkupasjonen av Tbilisi skulle ta lang tid og bli blodig, i alle fall ville sannsynligheten for en inngripen eller sanksjoner fra andre bli langt mer sannsynlig. Gitt situasjonen 11.-12. august er det ikke usannsynlig at en innmarsj i Tbilisi kunne gå relativt raskt og smertefritt. Det var i alle fall ingen ting som tydet på at georgierne ville kunne yte omfattende motstand før Tbilisi. På den annen side kunne en organisert georgisk forsvarskamp ha medført store tap, og det var sikkert russiske politikere og militære som husket kampene i Groznyj. Det er ingen ting som tyder på at russerne forsøkte å gå mot Tbilisi, og det er derfor rimelig å anta at de hadde nådd sine målsetninger per 12. august – uansett om avgjørelsen ble tatt 11.-12. august eller lenge før.

Årsaken til at russerne nådde sine målsetninger kan enkelt forklares med en betydelig overmakt på alle måter. Dette er i tråd med russisk tradisjon, og var å forvente så lenge den relativt lille motstanderen gjorde det relativt enkelt å skape den nødvendige overlegenheten. Går man litt

dypere i materien er det imidlertid interessante momenter å trekke frem – både i positiv og negativ retning. Ikke minst må det påpekes at overlegenheten ikke i hovedsak ble oppnådd gjennom antall infanteri og kampkjøretøy på bakken i Sør-Ossetia, men i større grad av kombinasjonen av større bredde i kapasiteter og større volum på alle kapasiteter både til lands, til vanns, i luften – og i eteren med. Uansett hvordan det ble ledet og koordinert så det på bakken i stor grad ut som koordinerte interdepartementale innsatser og militære fellesoperasjoner.

5.2.2 Landstridskrefter

De russiske landstridskreftene var avgjørende for at Russland skulle kunne nå sine militære målsetninger, og de løste tilsynelatende oppdraget, selv om dette ikke betyr at det bare var positive inntrykk tilknyttet dem.

Landstridskreftenes primære oppgave var trolig å drive de georgiske styrkene ut av Sør-Ossetia, for deretter å ta kontroll over sørossetisk territorium. Dernest å påføre de georgiske stridskreftene tap av materiell og personell – også utenfor Sør-Ossetia (jf. Barabanov, 2008 avsnitt 16). Dette ville ha en umiddelbar effekt i forhold til de pågående operasjonene, men også en langtidseffekt i form av svekkede georgiske muligheter i fremtiden, både militært, økonomisk og politisk. Grovt sett må det kunnes sies at de russiske landstridskreftene løste alle disse oppgavene på en tilfredsstillende måte.

De russiske landstridskreftene gjennomførte i grovt to adskilte operasjoner. For det første bygde de opp en styrke sør for Roki-tunnelen, og drev med denne styrken de georgiske styrkene ut av Sør-Ossetia og tilbake forbi Gori. For det andre gjennomførte de sammen med Abkhasiske styrker et angrep fra Abkhasia og østover inn i Georgia. Begge disse operasjonene må sies å ha vært vellykkede, både i den forstand at oppdragene de trolig hadde fått ble løst. Om tapene var for store eller ikke kan diskuteres (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 178). De var langt høyere enn hva vestlige styrker opplevde i for eksempel OIF (Ricks, 2006, s. 395). På den andre siden er det ikke registrert omfattende negative reaksjoner i Russland, og dermed må tapene trolig anses som akseptable.

Angrepet inn i Sør-Ossetia ble gjennomført med mekaniserte styrker støttet av luftlandestyrker i flankene og taktisk og logistisk støtte (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 30-31). Denne taktikken ble brukt med gode resultater av sovjeterne i Afghanistan (Grau, 1998), og bruken av de viktige luftlandeavdelingene i denne rollen viser hvor viktig russerne anså det å sikre flankene. Samtidig bandt denne metoden disse spesialiserte avdelingene i oppdrag som også andre motoriserte infanteriavdelinger kunne ha løst. Russland opprettet to brigader med bergjegere i 2007, og ut i fra avdelingstypen ville disse ha vært godt egnet (Asmus, 2010, s. 166). Begge deltok i krigen,

men trolig ikke i denne rollen. Trolig ble de vurdert til ikke å ha nådd en tilstrekkelig kvalitet. På tross av denne flankesikringen, og luftherredømme, led de russiske styrkene sine største tap gjennom georgiske ildoverfall i det kanaliserende terrenget nord for Tskhinvali. Det ble trolig ikke gjennomført noen rene luftlandeoperasjoner under krigen (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 9). Om luftlandestyrkene ble brukt sammen med de mekaniserte styrkene fordi det ikke var behov for luftlandsettinger, eller om det ikke ble noen luftlandsettinger fordi luftlandeavdelingene ble brukt i andre roller eller ikke hadde helikopter tilgjengelig, er uklart.

Hovedårsaken til den russiske fremgangen på bakken lå trolig i bruk av artilleri og fly, og i kvantitet, og den virkningen dette hadde på de georgiske styrkene. Det russiske luftherredømmet førte til at georgiske posisjoner og støtteavdelinger kunne angripes relativt fritt hvis de først ble lokalisert, og det russiske artilleriet – inkludert de ballistiske missilene, hadde stor både fysisk og mental effekt (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 9).

Bidraget fra flystyrkene og artilleriet var utvilsomt viktig, og i kombinasjon med den russiske overlegenheten på bakken var dette avgjørende. Når de russiske bakkestyrkene hadde fått tilstrekkelige styrker samlet sør for Roki-tunnelen, drev de relativt raskt de georgiske styrkene bakover. Som nevnt brukte ikke russerne på langt nær alle tilgjengelige styrker i NKMD, men de var allikevel langt overlegne i antall. De hadde ingen kvalitetsmessig overlegenhet innen materiell, og de feil og mangler som er drøftet for georgiske landstyrker gjaldt også for det tilsvarende russiske materiellet. Russerne hadde imidlertid en overlegenhet i kvantitativ, og trolig i personell og forberedelser. Ikke bare hadde de russiske styrkene gjennom lengre tid forberedt seg på akkurat den type operasjoner de faktisk kom til å gjennomføre (IISS, 2008). De kom også rett fra en større øvelse – Kaukasus 2008 – rettet mot det samme, og hadde hatt tilstrekkelig tid til rekondisjonering i etterkant. Det å ha en så stor organisasjon i ryggen gir også mange fordeler i forhold til en motstander med mindre styrkebrønn. Mens georgierne måtte bruke alt de hadde som best de kunne, har russerne i langt større grad hatt mulighet til å skreddersy hvilke avdelinger som skulle nyttes, og ikke. Bare 58. arme alene har mange ganger det antall personell, stridsvogner og stormpanservogner som hele det georgiske forsvaret. I tillegg er det kjent at russerne trakk inn både aktivt og reservepersonell fra andre deler av Russland for å toppe laget (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 166). Det er derfor all grunn til å anta at russerne hadde mulighet til å stille sine mest moderne, best trent og mest motiverte avdelinger, og å toppe opp disse med både materiell, personell, støtte og forsyninger, og innsatsen må vurderes i lys av dette. Når de møtte de georgiske avdelingene, hadde disse også stort sett deltatt i krevende operasjoner i ett eller flere døgn, og vil naturlig nok ha begynt å merke en viss slitasje. At

russerne må ha stolt mye på sin overlegenhet i kvantitet antydes også gjennom at de faktisk ikke har utnyttet alle sine muligheter til å forbedre kvaliteten. Gitt at russerne i lang tid hadde forventet en væpnet konflikt med Georgia, hadde det ikke vært urimelig om de involverte avdelingene hadde fått mer moderne materiell lang tid i forkant – for eksempel stridsvogner av typen T-80 eller nyere stormpanservogner som BMP-3. Når dette ikke ble gjort, er det trolig fordi russerne anså at de ville vinne også med en kvalitetsmessig likevekt – på grunn av et bredere spekter i kapasiteter, kvantitet og minst like bra treningsstandard (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 8).

På tross av at de russiske landstridskreftene løste sine oppdrag, var det også negative forhold. At hovedmateriellet på flere måter synes å ha svakheter er drøftet under punkt 4.2.2. Krigen viste også andre materiellmangler og svakheter. Artilleri viste seg igjen å være utslagsgivende for kampene, og dermed også evnen til å slå ut fiendens artilleri. Dette er i tråd med sovjetiske og russiske tidligere erfaringer, og artilleriet har vært ett prioritert område for russerne, men i Georgia klarte de ikke å dra full nytte av dette – selv om artilleriet utvilsomt gjorde en god innsats. For det første har det russiske forsvaret satset på laserbelysning for sin styrte presisjonsammunisjon (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 33). Det kupert terrenget og mye vegetasjon førte imidlertid til at disse ammunisjonstypene i begrenset grad kunne nyttes. Russerne har ikke ammunisjon basert på satellittnavigasjon, men det er også tvilsomt om slik ammunisjon ville ha virket, siden det russiske satellittnavigasjonssystemet GLONASS i august 2008 bare hadde 14 satellitter oppe (GNSS, 2008; RSNF, 2007), og selv med 19 i 2009 hadde dårlig dekning i det aktuelle området (Kosenko, 2009, s. 3,7-8). Et system basert på GPS ville heller ikke nødvendigvis ha virket tilfredsstillende. GPS er amerikansk, og USA kan velge å slå av eller kode signalene i enkelte områder i perioder, noe de trolig gjorde i Georgia fra 10. august 2008 (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 36). Bruk av konvensjonell ammunisjon fører til lengre bekjempningstider som gjør eget artilleri mer sårbart for kontrabeskytning, og øker ammunisjonsbehovet, noe som igjen gir økt behov for etterforsyning. Dette ble forsterket av at russerne ikke disponerte droner som kunne brukes til å lokalisere og/eller belyse mål. De hadde heller ikke moderne lokaliseringsskannere (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 33). I sum var det russiske artilleriet effektivt mot georgiske styrker som sådan, men ikke mot små bevegelige mål, og dermed heller ikke i stand til å slå ut det georgiske artilleriet. Det georgiske artilleriet påførte russerne tap, og klarte i all hovedsak å trekke seg ut intakt. De skytsene som gikk tapt synes å ha blitt forlatt under retturen fra Tskhinvali av andre årsaker enn russisk kontrabeskytning (John_J et al., 2010; Przemek et al., 2010). Det økte ammunisjonsbehovet medførte også en stor

belastning på det russiske forsyningssystemet, som var et av de forholdene som har blitt mest kritisert i etterkant av krigen (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 10)

Som nevnt hadde russerne problemer med satellittnavigasjon, noe som i alle fall delvis kan ha deler av styrkene, selv om spredningen av GPS var liten i utgangspunktet (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 36). Det at spredningen i utgangspunktet var liten, skulle imidlertid bety at effekten av dette var begrenset – siden styrkene dermed ikke baserte sine operasjoner på bruk av GPS. Russerne hadde også svært begrenset tilgang til utrustning for strid i mørke (Pallin & Westerlund, 2009, s. 411; Robert L. Larsson (red.), et al., 2008, s. 32). Dette var trolig heller ikke utslagsgivende for krigen som sådan, men kan ha svekket muligheten til å oppnå en enda raskere avgjørelse, siden manglende evne til å operere i mørket naturligvis setter ned operasjonstempoet og gir motparten større manøverrom. I august 2008 var det ca. åtte timer mørke hvert døgn (timeanddate, 2010), og det er åpenbart at det å kunne operere mer effektivt i denne tredjedelen av døgnet ville kunne ha medført et høyere operasjonstempo, og dermed fremskyndet sammenbruddet til de georgiske styrkene. Dette er imidlertid ikke automatisk riktig, siden andre faktorer – for eksempel logistiske begrensinger kunne ha hindret et slikt raskere operasjonstempo.

5.2.3 Luftstridskrefter

Gjennom hele krigen ble russiske luftstyrker i hovedsak brukt til fire formål; rekognosering, bekjempning av mål på dyptet, nærstøtte, og for å hindre georgiske luftstyrker å påvirke egne operasjoner. Disse oppgavene ble delvis tilfredsstillende løst, dog trolig med større tap og mindre støtte til bakkestyrkene enn russerne trolig forventet i de første dagene (Makienko, 2008) – se for øvrig punkt 4.2.2, og trolig med mangler i etterretningsbildet. Dette er alvorlige mangler i den forstand at det trolig førte til større egne tap, selv om det sannsynligvis ikke påvirket utfallet av krigen som helhet i vesentlig grad.

De russiske luftstridskreftene hadde ingen avgjørende høyere teknisk kvalitet enn de georgiske, men de hadde to avgjørende fordeler. For det første hadde de et bredere spekter av kapasiteter – først og fremst hadde de jagerfly og høytflygende bombefly. For det andre hadde de langt flere fly å ta av – totalt ca. 20 ganger så mange fly (James Carafano et al., 2008a). Med denne overlegenheten skulle det bare mangle om russerne ikke klarte å etablere luftherredømme over teateret – noe de også gjorde. Denne overlegenheten var svært viktig med tanke på utfallet av krigen – både i forhold til å hindre georgisk luftinnsats mot russiske styrker, men ikke minst i forhold til å ødelegge georgisk stridsmateriell og moral. De russiske luftstyrken gjennomførte en strategisk bombekampanje som slo ut flere viktige georgiske mål, både militære og sivile

(GMoD, 2009; Tagliavini, 2009a, 2009b). Disse operasjonene gikk tilsynelatende upåvirket av georgierne, og det er derfor sannsynlig at russerne oppnådde omtrent akkurat det de ønsket, kanskje med unntak av å slå ut oljerørledningen Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) (James Carafano et al., 2008b).

Når det gjelder rekognoseringsinnsatsen er det uklart hva som ble oppnådd. Det er generelt svært vanskelig å vurdere om et etterretningsbilde er så godt som det burde være, eller om det har uakseptable mangler. Teoretisk sett ville det som oftest ha vært mulig å fremskaffe bedre etterretninger, og de som bruker etterretningene vil alltid ønske mer. Dette betyr imidlertid ikke at det hadde vært pratisk mulig å fremskaffe mer etterretninger. Gitt det russiske luftherredømmet må det vurderes som sannsynlig at de russiske rekognoseringsflyene klarte å hente inn de etterretninger de hadde teknisk mulighet til og ønsket på dypet. I forhold til å støtte landstridskreftene med detaljerte etterretninger med kort tidsfrist var det trolig mangler, både på grunn av fraværet av innhentingsdroner, og fordi georgisk luftvern trolig er hindret effektiv – dvs. lavtflygende fotorekognosering.

Den russiske luftinnsatsen fremviste også svakheter, i første rekke i evnen til å støtte sine egne bakkestyrker, og for det andre i forhold til å unngå tap til fiendtlig luftvern (Makienko, 2008; Robert L. Larsson (red.), et al., 2008, s. 33-35). Begge deler kan tilskrives flere forhold. Manglende støtte til bakkestyrkene skyldtes delvis manglende flykontrollører sammen med bakkestyrkene – dermed også redusert evne til å operere i dårlig vær, evne til presisjonsbekjempning, og påvirkning fra georgisk luftvern. Det russiske flyvåpenets presisjonsvåpen er i hovedsak laser- og IR-styrte med relativt kort rekkevidde fra våpenleverandør til mål (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 34). I likhet med artilleriet svekkes disse våpnenes brukbarhet ved redusert sikt, og flyene er mer sårbare for luftvern enn hvis de hadde våpen som kan leveres på lengre hold. Russerne hadde tilsynelatende heller ikke tilstrekkelig antall flykontrollører som kunne støtte med belysning fra bakken. Disse manglene, og kanskje også manglende tilgjengeligheten på styrte våpen, tvang frem en utstrakt bruk av konvensjonelle ustyrte bomber og raketter, inkludert klasevåpen – selv om det siste offisielt er avvist av Russland (Tagliavini, 2009a, s. 342). At dette ga effekt mot de georgiske styrkene er klart, men det øker faren for tap av egne fly og for utilsiktede effekter – for eksempel mot sivile mål. Dette er et av forholdene Russland har blitt kritisert for i etterkant av krigen (Tagliavini, 2009a, s. 338-343; 2009b, s. 24).

Når det gjelder evnen til å unngå påvirkning fra det georgiske luftvernet, så kan dette grovt deles i to; evne til å bekjempe det georgisk luftvernet, og å unngå å bli skutt ned/skadet hvis luftvernet

først engasjerer. Det siste er det lite grunnlag for å si noe om, men evnen til å bekjempe det synes å ha vært for dårlig. Det er ikke rapportert om bruk av anti-radar missiler, selv om det russiske forsvaret har flere slike missiler, blant annet Kh-25MP (AS-12 *Kegler*), Kh-28 (AS-9 *Kyle*), Kh-31 (AS-17 *Krypton*), og Kh-58 (AS-11 *Kilter*). Dette kan skyldes at det georgiske luftvernet var dyktige til å vurdere når de skulle brukte sine radarer og ikke – noe som er en vanlig taktikk og Felgenhauer hevder ble gjort (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 168), eller mangler i russisk utrustning eller trening som førte til at våpnene ikke hadde effekt.

5.2.4 Sjøstridskrefter

Den uttalte oppgaven for de russiske sjøstridskreftene under krigen i 2008 var å være forberedt på å hjelpe flyktninger (Wikipedia, 2010a). Det er imidlertid ikke urimelig ut i fra hendelsesforløpet å si at styrkene løste to andre oppgaver – å sette i land marineinfanteri som en del av angrepet på Georgia fra Abkhasia, og å blokkere de georgiske havnene og ødelegge georgiske sjøstridskrefter som et direkte bidrag til den overordnede målsetningen om å forverre den georgiske økonomiske situasjonen (BBC, 2008a).

De deltagende fartøyene forlot Sevastopol senest på kvelden 8. august, og ankom krigsområdet senest om morgenen 10. august. Der sluttet de seg til de tre landgangsfartøyene som allerede var i området. Enten 9. eller 10. august senket de flere georgiske fartøy i eller utenfor havn – i følge russiske myndigheter fordi de var en trussel mot de russiske fartøyene (AlJazeeraEnglish, 2008; Chang, 2008). Dette var første gang siden 1945 at den sovjetiske russiske marinen var involvert i strid mot en annen makts overflatefartøy, og første gang marineinfanteri ble brukt som det amfibieforbandet de er utviklet for å være. Gitt tilstanden til den georgiske marinen rådte den russiske Svartehavsflåten i praksis grunnen alene, og det er vanskelig å trekke slutninger som kan si noe om hvordan den kunne ha operert mot en mer jevnbyrdig motstander. Det som kan sies er at sjøstridskreftene ble brukt og løste sine tildelte oppdrag raskt og effektivt, både i forhold til striden på land, og de overordnede russiske målsetningene. Dette tyder i alle fall på en rimelig god kapasitet til både å planlegge og gjennomføre både operasjoner med overflatefartøy og landsettingsoperasjoner.

5.2.5 Fellekapasiteter

Den totale russiske etterretningskapasiteten har av flere blitt betraktet som mangelfull (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 36). Dette omfatter både evnen til innhenting, analyse og distribusjon, og skyldes trolig mangler både i materiell og utdanning. Som nevnt mangler russerne droner til innhenting, og rekognoseringsflyene kunne ikke brukes optimalt pga georgisk luftvern. Det skal

også ha vært andre utstyrsmangler og manglende evne til å utnytte satellittovervåkning (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 36).

De russiske ballistiske missilene ble brukt og hadde god effekt. I følge Moscow Centre for Strategy and Technology Analysis skal dette spesielt være tilfellet for SS-26 Stone (IISS, 2008). Det har også vært rapportert at ett meget vellykket engasjement som slo ut 28 georgiske stridsvogner på basen til den georgiske stridsvognsbataljonen (Wikipedia, 2010e), mens georgiske myndigheter hevder at angrepene i hovedsak var rettet mot sivile og sivil infrastruktur (GeorgiaUpdate, 2008).

NKMD har utvilsomt en kapasitet til signaletterretning og eventuelt offensiv bruk av elektroniske krigføringmidler, trolig både landbaserte og sjø- og luftbårede. Det er uklart hvilken effekt disse hadde i krigen i 2008. Ut over dette virker det ikke som om det russiske forsvaret i krigen i 2008 var involvert i informasjonsoperasjoner ut over en eventuell koordinering på strategisk nivå.

5.2.6 Kommando og kontroll

Uansett om planene for de russiske operasjonene ble lagt i Vladikavkaz eller Moskva, så viser gjennomføringen at Russland har evnen til på operasjonelt og/eller strategisk nivå å planlegge og gjennomføre militære fellesoperasjoner innen rammen av en interdepartemental innsats.

Ut over de militære operasjonene besto den interdepartementale innsatsen i første rekke av innsats av spesialstyrker fra Innenriksministeriet og en INFOOPS-kampanje som må ha blitt koordinert på sentral nivå. Hovedelementer i denne kampanjen var en mediakampanje i den hensikt å rettferdiggjøre den russiske inngripen i konflikten og datanettverksoperasjoner mot georgiske nettsteder for å hindre tilsvarende georgiske påvirkning og sverte de georgiske myndighetene. Disse er ikke erkjent av Russland, men omfang og start og stopptidspunkt for effektene gjør det svært sannsynlig at russerne sto bak.

For de militære styrkene innebar fellesoperasjonen i første rekke en koordinering av innsatsen til forskjellige typer stridskrefter i tid og rom i den hensikt å oppnå størst mulig effekt. At alle forsvarsgrener deltok betyr heller ikke at dette var ideelt gjennomførte fellesoperasjoner (Tor Bukkvoll et al., 2009, s. 11), men det at alle de forskjellige typene kapasiteter ble brukt innenfor et kort tidsrom ga allikevel en effekt som indikerer betydningen av fellesoperasjoner – og som gjør at det må kunne betegnes som fellesoperasjoner i tråd med definisjonen i Forsvarets fellesoperative doktrine (FSTS, 2007, s. 104,167).

Som det fremgår av beskrivelsene over, brukte russerne så å si alle typer moderne militære konvensjonelle kapasiteter. Dette innebefattet pansrede kampavdelinger, luftlandestyrker, rør- og rakettartilleri, ballistiske missiler, jagerfly, nærstøttefly, strategiske bombefly, angrepshelikopter, overflatefartøy, marineinfanteri og spesialstyrker. Å planlegge og koordinere operasjonen med denne bredden av kapasiteter krever et fungerende kommando og kontrollsystem, et fungerende hovedkvarter med kompetent personell, avdelinger som er øvet i fellesoperasjoner og en doktrine som kan legges til grunn. Alt dette har vært i fokus for utviklingen av de russiske stridskreftene i de senere årene, og i så måte kan krigen i 2008 sies å være en bekreftelse på at mye av det som har blitt gjort de senere årene har vært vellykket (T. Shanker, 2008). Alt i alt må det kunne sies at russerne gjennomførte rimelig godt koordinerte operasjoner med mange forskjellige typer stridskrefter (James Carafano et al., 2008b). I hvor stor grad dette var resultatet av langvarige forberedelser, og i hvor stor grad det var resultatet av planer lagt i det georgierne rykket inn i Sør-Ossetia er vanskelig å avgjøre. Selv om planene var lagt langt tid i forkant, så var det allikevel en godt gjennomført innsats ut i fra et kommando- og kontrollperspektiv. Det er ikke klart hva slags beredskapsstatus de enkelte russiske avdelingene hadde, men det tok bare timer fra de første georgiske styrkene krysset inn i Sør-Ossetia til russerne var i gang med en koordinert motinnsats som rullet inn med full tyngde og bredde i løpet av under to døgn.

Denne korte responstiden kan i seg selv sees som et tegn på at russerne var godt forberedt og planene lagt i forkant. At russerne i fra 1999 har gjennomført en rekke tiltak som kan oppfattes som forberedelser for en krig tilsvarende den som kom i 2008 er godt dokumentert (se for eksempel Allison, 2008; Cornell, 2009 del 4, 8 og 9). Det er også klart at russiske styrker gjennom sine aktiviteter de siste ukene og dagene før 7. august 2008 hadde et godt utgangspunkt for å starte sine operasjoner (Asmus, 2010; Cornell, 2009). I følge georgiske myndigheter var russerne allerede i gang med operasjoner inn i Sør-Ossetia med landstyrker (Tagliavini, 2009c). Men, russerne måtte uansett klare å koordinere, gjennomføre og justere de planene de hadde eller utviklet der og da, noe de tilsynelatende gjorde på en tilfredsstillende måte.

På den annen side har de russiske kommando og kontrollsystemene blir kritisert fra flere hold (McDermott, 2009, s. 69-71; Pallin & Westerlund, 2009, s. 407; Robert L. Larsson (red.), et al., 2008, s. 36). Det synes imidlertid ikke som noen av disse manglene har hatt avgjørende negativ innvirkning på operasjonene. Det som har hatt en negativ innvirkning, er manglende russisk kapasitet til mer eller mindre automatisk identifisere egne styrker – såkalt "identification-friend-or-foe (IFF) (R. N. McDermott, 2009, s. 71). Materiellet som var i bruk av alle parter – abkhasere, georgiere, russere og sørosseter – ser omtrent helt like ut, både for det blotte øye, med

infrarøde og termiske observasjonsmidler, og elektronisk. I tillegg skulle russerne samarbeide med abkhasiske og sørossetiske styrker. Det er åpenbart at dette var svært utfordrende uten velfungerende IFF-systemer, og innebar en stor fare for at ikke-georgiske styrker beskjøt hverandre. Selv om georgierne heller ikke hadde IFF-systemer, må dette ha vært et mindre problem for dem, siden de opererte alene, og drev defensive operasjoner.

5.2.7 Treningstatus

Det er sannsynlig at en stor del av de russiske offiserene og spesialistene som deltok i krigen hadde vært med på en eller flere av krigene i Tsjetsjenia, siden Tsjetsjenia ligger innenfor NKMD sitt område. Samtidig har det russiske forsvaret lidd under en underfinansiering i mange år, og det ville være merkelig om dette ikke også har påvirket utdanning og trening i NKMD. I hvor stor grad dette har påvirket operasjonene i den ene eller andre retningen er det ikke lett å si noe om. Mange av de negative forholdene som er påpekt kan skyldes manglende utdanning og øving, men det kan også skyldes mangler i taktikk eller teknologi. For eksempel kan det at russiske enheter ble utsatt for ildoverfall være på grunn av manglende trening, men det kan også skyldes manglende etterretninger, manglende observasjonsutrustning, manglende samband osv. Det er klart at russerne samlet kvalifisert personell før krigen, noe som trolig har hatt en positiv effekt totalt sett, selv om det også sikkert er tilfeller hvor det har slått uheldig ut (Svante E. Cornell (red.) & Starr, 2009, s. 69,166).

Dette var også første gangen russiske forband var i kamp etter den betydelig økte profesjonaliseringen av det russiske forsvaret. Kontraktspersonell utgjorde hovedstyrken, selv om et økende antall vernepliktige med minst seks måneders utdanning deltok (Robert L. Larsson (red.), 2008). I hvor stor grad dette har hatt innvirkning på operasjonene er det vanskelig å vurdere. At vernepliktige ble brukt tyder i alle fall på at Russland fortsatt ser på sine vernepliktige som en ressurs som kan utnyttes, og/eller at det – i alle fall ikke i NKMD er tilstrekkelig med utdannet kontraktspersonell.

Uansett hvilken kategori personell som ble satt inn, så virker det som om russerne klarte å unngå en overdreven bruk av vold i forhold til sivile – noe som ikke alltid har vært tilfelle ved russiske militæroperasjoner – for eksempel i Tsjetsjenia. Det er ikke rapportert om grove overgrep fra russiske bakkestyrker, og det var ingen altomfattende bombing fra luften. Dette tyder på en relativt høy grad av kontroll med styrkene, man kan også ha en sammenheng med at sørossetisk militær var involvert i slike episoder – enten tilfeldig eller gjennom en bevist rollefordeling (ICG, 2009, s. 3). Uansett tyder dette på en hensynstaking og kontroll med styrkene som er forskjellig fra tidligere operasjoner (Lowe, 2008; Pallin & Westerlund, 2009, s. 407).

6 Utvikling av militærmakt

Det har snart gått to år siden våpenhvilen 12. august 2008. Georgia hadde tapt kontrollen over Abkhasia og Sør-Ossetia og lidd store tap, men gjort det bra på enkelte områder. Russland hadde vunnet militært, men også opplevd at alt kanskje ikke gikk som forutsatt. I begge landene og internasjonalt har krigen blitt analysert og slutninger trukket, også for rent militære forhold. I det etterfølgende gis først en kort oppsummering av konsekvensene for Georgia og Russland.

Deretter fremheves noen av de forholdene som synes å kunne være av størst interesse å studere videre for andre land. Ingen av disse tre delene gjør krav på å være fullstendige, men bør samlet kunne gi ett godt inntrykk av hvilke militære områder av krigen mellom Georgia og Russland som kan ha, og har gitt størst bidrag til videre militær utvikling.

6.1 Georgia

Det er ingen tvil om at krigen var en vekker for Georgia. Langtidsplanen fra 2007 hevdet at det var lav sannsynlighet for en større militær aggresjon mot Georgia i overskuelig fremtid (GMoD, 2007, s. 64,70-76). Fokus for videre utvikling var NATO integrasjon, og videre utvikling av stridskreftene fokuserte på de flygende delene av luftforsvaret, sjøforsvaret, kommando og kontroll, og anti-terror-operasjoner. Det var lagt til grunn at den totale mannskapsstyrken skulle reduseres med 40 % i løpet av en tiårs periode (GMoD, 2007, s. 67-68, 84, 87-88). Det er ingen overdrivelse å si at dette har endret seg etter 2008.

Allerede rett etter krigen kom de første tegnene på en kraftig kursendring (C. J. C. a. T. Shanker, 2008), og i 2009 ble det utgitt ett nytt styringsdokument for det georgiske forsvaret – *Minster's Vision 2009* (GMoD, 2009b). I denne var territorialforsvar identifisert som prioritet nummer en og en ny forsvarsanalyse skulle gjennomføres i løpet av 2009. Den fremlagte visjonen favner bredt uten å gå i detaljer. Den setter nye krav til en rekke endringer i det georgiske forsvaret generelt; bedre styringssystemer, ivaretagelse av veteraner etter krigen, reform og utvikling i den øverste sivile og militære ledelsen, bedre utdanning og trening, bedre erfaringshåndtering og utvikling av en fellesoperativ doktrine. Ut over dette legges det frem en rekke tiltak som skal forbedre de militære styrkene direkte. Dette omfatter utvikling av kommando- og kontrollsystemene, etterretningskapasiteten, og alle typer støtteavdelinger – inkludert ingeniør, logistikk, og sanitet. Rapporten slår fast at to aspekter vil være prioritert uansett utfallet av den kommende forsvarsanalysen – forbedring av luft- og panservernkapasiteten.

Dreiningen som startet i *Minster's Vision 2009* fortsetter i *Minster's Vision 2010* (GMoD, 2010). Denne er basert på ett år lenger tid til å bearbeide erfaringene fra 2008, og forsterker viktigheten av å ta inn over seg de nye realitetene. Prioriteten er territorielt forsvar. De endringene som ble

startet innenfor styring av forsvarssektoren, utdanning og personellpolitikk, og NATO integrasjon og internasjonal samarbeid i *Minster's Vision 2009* forsterkes og detaljeres.

Innenfor utvikling av forsvarskapasitetene utdypes de forholdene som ble påpekt i 2009, i tillegg til noen større endringer. For det første fremskyndes sammenslåingen av marinen og kystvakten i forhold til langtidsplanen fra 2007 (Financial, 2008). Dermed oppgis ambisjonen om å kunne motstå fiendtlig påvirkning fra sjøen, trolig som en konsekvens av at det er umulig å bære kostnadene ved å ha en struktur som skulle hatt noen realistisk mulighet til å motstå den russiske Stillehavsflåten. For det andre en tettere integrering av luft- og landforsvaret og videre studie av luftforsvarets rolle og kapasiteter. Dette betyr trolig minimum en sammenslåing av helikopterkapasitetene, og kan innebære både salg av SU-25 og en de facto integrering av luftforsvaret i landforsvaret (Armand2REP et al., 2010; Wikipedia, 2010c, 2010d). Videre skal det utvikles et nytt system for reservestyrker rettet mot mobilisering for territorialforsvar – og en tilpasning av nasjonalgarden ut i fra dette, og opprettes og utvikles kapasiteter innenfor psykologiske operasjoner, informasjonsoperasjoner, og elektronisk krigføring.

På tross av disse store endringene i politikken er det et stort spørsmål i hvor stor grad dette kan omsettes i virkeligheten. Det vil åpenbart innebære et betydelig press på en allerede svært anstrengt økonomi. Mens forsvarsbudsjettet i Georgia økte dramatisk fra 2002 til 2007, og nådde en topp med 1 547 milliarder georgiske lari (GEL) i 2008. I 2009 falt budsjettet til 897 mrd. GEL og for 2010 er det satt av 750 mrd. GEL (Civil.ge, 2010a). Det utgjør 4 % av bruttonasjonalproduktet (BNP), og er således over det som er normalt i NATO-land, men under det man kunne forvente av et land som må gjenoppbygge store deler av forsvaret etter en krig. Omstruktureringer og personellreduksjoner kan trolig forklare deler av dette (Civil.ge, 2010b), men med en budsjettutvikling som i 2009 og 2010 er det ingen tvil om at Georgia står ovenfor store utfordringer i forhold til å kunne omstille seg som skissert i *Minister's vision 2010*. Utfordringene blir enda større ved at Russland ikke kommer til å la det georgiske eks-sovjetiske materiellet bli reparert eller erstattet av russiske deler og materiell, og gjør sitt beste for å hindre at andre land gjør det i stedet (Barry, 2009).

6.2 Russland

Mens forsvarsbudsjettet har gått ned i Georgia, har det gått opp i Russland – fra 1 017 mrd. rubler (RUB) i 2008 og 2009, til 1 109 mrd. i 2010 (RiaNovosti, 2009; USAToday, 2008; VoiceofRussia, 2009). Budsjettet for 2009 og planene for 2010 var opprinnelig enda høyere, men ble beskåret som et resultat av finanskrisen i 2009 til 2010 (Bakken, 2009, se rosa faktaboks). Ytterligere økning er forventet (Svalastog, 2009). At denne utviklingen delvis er et resultat av

krigen i Georgia er klart, og heller ikke uventet – dette ble også påpekt som en mulig utvikling blant annet i Det kaukasiske Lackmustestet (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 41). For det første har både president Medvedev og høytstående militære uttalt at det er en del av bakgrunnen (McDermott, 2008; R. N. McDermott, 2009; Svalastog, 2009). Ford et andre er tiltakene skissert av de samme, og statsminister Putin i stor grad sammenfallende med svakhetene som ble påvist i krigen i 2008 (Bryanski, 2009).

Noen av endringene som gjennomføres har trolig ingen direkte sammenheng med krigen i Georgia – slik som oppgradering av den strategiske atomvåpenstyrken og de interkontinentale ballistiske missilene, nye u-båter, og flere S-400 *Triumf* (SA-21 *Growler*) luftvern. Andre endringer kan i større eller mindre grad være resultater av krigen i 2008. Dette omfatter blant annet flere endringer i både lands- og luftstridskreftene.

Landstyrkene skifter fra en struktur basert på divisjoner og regimenter, til en basert på selvstendige brigader fra 2009 til 2012 under en operativ kommando under militærdistriktet. Dermed blir det også ett kommandonivå mindre. Luftlandestyrkene blir endret noe og skal kunne settes inn enda raskere. Hvert militærdistrikt får en luftlandebrigade, og en av de eksisterende divisjonene legges ned. Alle avdelinger skal opp på en permanent høyere klargjøringsstatus, ikke minst gjennom innføring av enda mer kontraktspersonell og oppløsning av forband som er basert på mobilisering (Felgenhauer, 2009). Nye treningsprogram skal utarbeides, basert på erfaringer fra blant annet Afghanistan, Georgia, Irak og Tsjetsjenia (R. McDermott, 2009; RusNavy, 2010). Flere stridsvognavdelinger skal oppgraderes gjennom tilførsel av stridsvogner av typen T-80 i stedet for eldre materiell. Styrkene skal utrustes med satellittnavigasjonsutrustning og bedre sambandssystemer, og på sikt integrerte ildledningssystemer. Dette vil trolig baseres på GLONASS og ikke GPS, siden GLONASS nå er operativ med tilstrekkelig antall satellitter, og er ment å forbli det (RSA, 2010). Dette vil gi økt navigasjonssikkerhet, og gjøre russiske styrker uavhengig av GPS.

Luftforsvaret får blant annet 48 moderne multirollefly SU-35, og gjør tilsvarende strukturendringer og personellreduksjoner som landstyrkene (Alexey Komarov, 2009). Dette vil gi større muligheter til å bedre kvaliteten på det personellet som fortsetter – inkludert pilotene mange hevdet var for dårlig trent før krigen i Georgia i 2008 (Makienko, 2008; Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 41). De strategiske bombeflyene skal oppgraderes til å kunne bekjempe mål presist i all slags vær – både med kryssermissiler og styrte og ustyrte bomber (Sieff, 2009).

I sum er dette omfattende endringer som vil kunne bidra til å gjøre russisk militærmakt enda mer anvendelig – både defensivt og offensivt, og som dekker de fleste av manglene som er blitt påpekt etter krigen i 2008.

6.3 Generelt

Av de ovenstående punktene fremgår det at krigen i 2008 tilsynelatende har hatt stor betydning for utviklingen av både det georgiske og det russiske forsvaret. Noen av endringene ville sikkert ha tvunget seg frem uansett, men spesielt for Georgia har krigen hatt en avgjørende betydning for de militærpolitiske valgene som er blitt foretatt etter august 2008. Betyr dette at erfaringene fra krigen også bør påvirke utviklingen i andre land – inkludert Norge? Det kan denne oppgaven vanskelig svare på i detalj – til det er det for mange faktorer som ikke er drøftet grundig nok, både faktorer tilknyttet krigen i Georgia og selvfølgelig forholdene i de aktuelle landene. På tross av dette er det noen aspekter som kan trekkes fram som mer interessante enn andre for videre studier og diskusjon.

6.3.1 Bekreftelser

For det første synes krigen å bekrefte noen etablerte sannheter, ikke minst at når *overmakten* blir for stor, så gjelder det bare å begrense tapet. Det er trolig riktig at den russiske militære overlegenheten var så stor at utfallet av krigen allerede var gitt i det den startet. Kombinasjonen av angrep med overlegne bakkestyrker fra to retninger, blokade av georgiske havner og bombing av utvalgte mål over hele Georgia gjorde at det bare var et tidsspørsmål før den georgiske militære motstanden ville bryte sammen. Det eneste som kunne ha reddet georgierne fra et militært nederlag var om de fikk hjelp utenfra til å stanse russerne med makt, eller at russerne av en eller annen grunn ikke lenger ønsket å fortsette operasjonene – noe som for så vidt skjedde 12. august 2008. Om det var utenlandsk press eller andre vurderinger som gjorde at russerne ikke fortsatte kampene er ikke klart, ei heller ikke hva georgierne kunne ha gjort militært for å påvirke dem til å stanse tidligere. Det mest effektive ville trolig ha vært om de hadde klart å forsinke den russiske fremmarsjen og/eller påføre russerne større tap. Også i forhold til internasjonalt press og eventuell militær inngripen ville trolig det å klare å forlenge krigen og dermed oppmerksomheten vært det beste militære bidraget – selv om det hadde kostet i form av egne tap. Det må derfor kunne betraktes som avgjørende for den russiske suksessen at operasjonene ble gjennomført hurtig, og dermed interessant å se på hva som bidro til dette, eller kunne ha hindret det.

Det første som springer en i øynene er *forberedelser* – behovet for å ha motiverte, godt utdannede styrker som er trent og øvet i den type operasjoner de skal gjennomføre. Det synes klart at georgierne og russerne hadde svært forskjellig utgangspunkt – spesielt når det gjaldt

forberedelser på avdelingsnivå, og at dette bidro stort til utfallet av krigen. Russisk trening, øving og planlegging la grunnlaget for den raske og i hovedsak effektive innsettingen av russiske styrker som ledet til de georgiske styrkenes kollaps. Denne kollapsen ble utvilsomt fremskyndet av de manglende forberedelsene på georgisk side, som både bidro til lavere effektivitet i seg selv, men utvilsomt også lavere stridsmoral. Nasjonalgarden hadde dårligst utgangspunkt av alle, og kollapset i det den ble forsøkt innsatt.

Sammen med fungerende *kommando- og kontrollsystemer* er forberedelser også avgjørende for å kunne etablere og utnytte *takstisk samvirke og fellesoperasjoner*, og også denne krigen ser ut til å bekrefte at det er viktig å kunne skape synergieffekt gjennom taktisk samvirke og fellesoperasjoner. Mer enn noen enkeltkomponent var det russernes bruk av mange systemer i alle fall delvis koordinert som skapte avgjørelse hurtigere enn hvis de enkelte elementene hadde gjennomført sine operasjoner isolert. Artilleri og nærstøtte fra fly ble brukt til å påføre georgiske styrker tap, holde dem nede eller drive dem fra sine stillinger, og støttet dermed infanteri og stridsvogner som rykket frem og tok kontroll over de områdene georgierne forlot. Alt dette ble støttet av mange forskjellige mulige støtteavdelinger. Alt fungerte ikke alltid tilfredsstillende, men i hovedsak godt nok til at det kan sies at det ble skat avgjørende synergieffekter. Har ikke styrkene som skal samvirke samband med hverandre kan det taktiske samvirket ikke etableres, og det samme gjelder for kommando- og kontrollsystemer for å knytte de høyere kommandoene og bidrag fra forskjellige forsvarsgrener sammen. Fungerende IFF-systemer ville kunne gi en enda bedre koordinering og utnyttelse av styrkene.

Ett annet forhold som henger sammen med forberedelser, er gode *etterretninger* og det de er med på å skape – god *situasjonsforståelse*. I forbindelse med krigen i Georgia kan dette ses på flere nivåer, hvorav to drøftes her og ett senere. Det er hevdet at georgierne aldri ville ha gått inn i Sør-Ossetia hvis de hadde forstått at russerne ville reagere som de gjorde (Robert L. Larsson (red.), 2008, s. 64). Hadde de hatt bedre etterretninger, hadde de kanskje oppfattet både hva russerne kunne være i stand til, og hva de ville gjøre når. Dette kunne ha medført at krigen hadde fått helt andre utfall. Som eksempel kan to ytterligheter nevnes. Georgierne kunne ha unnlatt å gå inn i Sør-Ossetia, som sakte men sikkert hadde blitt kontrollert i større og større grad av sør-osseterne støttet av en økt russisk tilstedeværelse. Eller georgierne kunne ha gjennomført en bedre forberedt operasjon, stanset den russiske innmarsjen gjennom Roki-tunnelen og over tid gjenetablert kontroll over Sør-Ossetia. Manglende etterretninger gjorde selvfølgelig også utslag på taktisk nivå, for eksempel bidro det trolig til at russiske kolonner gikk i georgiske bakhold.

6.3.2 Tankevekkere

Det som er nevnt over burde for de fleste bare være en bekreftelse på forhold de allerede er klar over. Noen andre forhold kan være mer tankevekkende, selv om de også kan sies å være kjent. Når de allikevel trekkes frem separat, er det fordi det er forhold som i større grad kan rettferdiggjøre egne studier.

Dette gjelder i første rekke bruk av *luftmakt kontra luftvern*. Det er ingen tvil om at luftmakt har stor betydning i moderne militære operasjoner, og også hadde det i krigen i 2008. Den russiske overlegenheten i lufta var åpenbart en viktig faktor for utfallet av krigen i det den tillot russerne å true og bekjempe georgiske mål i hele Georgia, samtidig som Georgia ble fratatt muligheten til å utnytte sine flyressurser. Imidlertid led russerne tap som tilsynelatende var større enn forventet. Hadde tapene blitt enda større, kunne det ha hindret de russiske styrkene i å bryte ned det georgiske forsvaret så raskt som de gjorde – eller ført til dramatisk større tap for bakkestyrkene. Det kan synes som om luftvern hadde en større effekt og spilte en viktigere rolle i Georgia enn det som synes å ha vært tilfellet for eksempel i Irak og i Afghanistan. På den annen side later georgiske luftvern ikke til å ha hatt noen effekt mot de russiske ballistiske missilene. Det er noe som også må tas med i denne vurderingen, både i forhold til hvordan man skal kunne bekjempe slike våpen, og i forhold til om det vil være ønskelig å anskaffe en slik kapasitet. Dette aspektet ved krigen i Georgia bør derfor studeres nærmere for å se om det er grunnlag for endringer i strukturutviklingsplaner, investeringer og/eller utdanning og trening.

Et annet forhold er bruk av *satellittnavigasjon*. Det er ingen tvil om at satellittnavigasjon har mange fordeler både for navigering av fartøy, posisjonering av styrker og styring av våpen. Faren er at det kan mangle alternativer hvis satellittsignalene faller bort – slik som tilfellet var for GPS i Georgia i 2008. Dersom ikke styrkene er forberedt på å operere uten GPS (eller GLONASS eller Galileo) vil de i et slikt tilfelle stå ovenfor store utfordringer. Som et minimum bør derfor bruken av GPS være kartlagt og effekten av et bortfall av alle signaler vurdert. Deretter kan ulempene ved et slik bortfall vurderes opp i mot sannsynligheten for at GPS signalene ikke vil være tilgjengelige. Med fare for å forskuttere resultatet av disse vurderingene, er det trolig litt for enkelt å anta at GPS alltid er tilgjengelig fordi man er alliert med USA. Styrkene må derfor ha forbered alternativer som ikke er basert på GPS. Russerne har blitt kritisert for at de brukte lite satellittnavigasjon, men det er ingen ting som tyder på at det hadde en betydelig negativ påvirkning på operasjonen, og det kan også vurderes som positivt at de var i stand til å gjennomføre sine operasjoner uten.

Videre må det fremheves at den som har en *asymmetri* til egen fordel i den forstand at han har kapasiteter som motparten i praksis ikke kan forsvare seg mot, har store fordeler – både fysisk og psykisk. Det må ha virket svært negativt inn på den georgiske moralen at russiske sjøstridskrefter og strategiske bombefly i praksis kunne operere hvor de ville, og slå til mot de mål de ønsket. Tilsvarende negativt må det ha virket på georgierne at russerne hadde langt flere styrker som kunne settes inn over tid, mens georgiernes kapasitet i hovedsak var fullt utnyttet. Situasjonen ville derfor bli stadig verre etter som tiden gikk. Omvendt må det ha blitt oppfattet som negativt for de russiske styrkene å oppleve at georgiske styrker kunne operere bedre enn dem i mørke. Dette illustrerer viktigheten av at enhver militær styrke alltid bør vurdere i hvor stor grad den kan skape positiv asymmetri ovenfor en motstander, hvilken negativ asymmetri den kan bli utsatt for, og hvilken effekt dette vil ha på egne styrker og motstanderen. I ytterste konsekvens kan man risikere – som i Georgias tilfelle, å stå ovenfor en motstander med kapasiteter man ikke kan nøytralisere direkte. Da vil det uansett hjelpe på moralen om man er klar over dette på forhånd, og det må vurderes om det finnes indirekte måter å unngå denne asymmetrien på. Et godt eksempel i så måte er opptreden til de serbiske styrkene i Kosovo under NATOs bombekampanje i 1999. I stedet for å basere seg på å møte NATOs luftmakt med eget luftvern, reduserte de effekten av luftkampanjen med utstrakt bruk av narremål (John Barry, 2000). Dette hadde ikke virket uten gode forberedelser – inkludert en god analyse av egne og fiendtlige styrker og svakheter..

Til slutt tilbake til *etterretninger* i et langsiktig strategisk perspektiv. Gitt at russerne over flere år gjennomførte tiltak som tydet på at Russland var i ferd med å sette seg i stand til å gjennomføre en militær aksjon mot Georgia, burde georgierne trolig i større grad ha vurdert, forberede og gjennomført tiltak som gjenspeilet dette. Litt forenklet kan det hevdes at georgierne hadde rekordlang *varslings*tid, men ikke utnyttet den. Dette bør være en tankevekker for nasjoner som helt eller delvis baserer sin sikkerhetspolitikk på at lang varslingstid skal gi tid til å reagere. Mens russiske styrker forberedte seg på mulige kampoperasjoner i Georgia eller tilsvarende områder – for eksempel Armenia eller Tsjetsjenia, forberedte de georgiske styrkene seg på stabiliseringsoperasjoner i Irak. Dette hadde positive ringvirkninger for krigen i 2008, og det er umulig å fastslå om, og i hvor stor grad situasjonen hadde vært annerledes i 2008 dersom Georgia hadde prioritert forskjellig fra tusenårsskiftet og fremover. Det er heller ikke poenget. Poenget er at krigen belyser at effektiv gjennomføring av omfattende militære operasjoner krever forberedelser som kan oppdages, men at dette krever overvåking, analyse og en politisk evne til å reagere i tide.

6.4 Oppsummering

Krigen mellom Georgia og Russland i 2008 har mange interessante aspekter. På politisk nivå er kanskje det mest interessante at Russland tilsynelatende i stor grad har fått igjennom sin vilje ved bruk av militærmakt. Riktignok har ikke mange anerkjent Abkhasia og Sør-Ossetia, men slik situasjonen har utviklet seg er det vanskelig å se for seg en gjenforening med Georgia. Alt tyder på at Russland så langt har klart å skape det de har hevdet at Abkhasia og Sør-Ossetia er – paralleller til Kosovo (Asmus, 2010, kapittel 3.), men hvordan det ender vil bare tiden kunne vise. Dette viser at militærmakt kan være et effektivt virkemiddel, og at det kan være verdt å studere nærmere også de militære aspektene ved krigen.

Det militære nederlaget i 2008 har stor betydning for hvordan Georgia ser på videre utvikling av sitt forsvar. Integrasjon med NATO og internasjonale operasjoner vil fortsatt være viktig, men fokus er på forsvar av det som er igjen av Georgia. Også Russland bruker erfaringer fra krigen som en del av grunnlaget for den pågående utviklingen av de russiske væpnede styrkene.

For andre militærmakter kan det sikkert hevdes at erfaringene fra krigen i hovedsak er gammelt nytt. At det er en stor fordel å være overlegen både i volum og strukturbredde er ingen nyhet. Ei heller at det er viktig å gjøre gode forberedelser, ha en god situasjonsforståelse basert på blant annet gode etterretninger, et fungerende kommando- og kontrollsystem, og å basere seg på synergieffekter fra taktisk samvirke og fellesoperasjoner. På disse områdene er erfaringene fra krigen i første rekke egnet til å bekrefte etablerte sannheter. Noen aspekter ved krigen er imidlertid mer tankevekkende og bør studeres nærmere. Dette gjelder i første rekke bruken av luftmakt kontra luftvern, avhengighet av satellittnavigasjonssystemer, betydningen av å utnytte positiv og å unngå negativ asymmetri, og etablering og utnyttelse av varslings tid på strategisk nivå.

Kilder og litteratur

- Alexey Komarov, D. B. (2009, 2009-12-16). Russian Military Aircrew Numbers Tumble Hentet 04-17, 2010, fra http://www.aviationweek.com/aw/generic/story_channel.jsp?channel=defense&id=news/RUSS121609.xml&headline=Russian%20Military%20Aircrew%20Numbers%20Tumble
- AlJazeera. (2008, 2008-07-15). US army exercises begin in Georgia Hentet 01-17, 2010, fra <http://english.aljazeera.net/news/europe/2008/07/200871515107741998.html>
- AlJazeeraEnglish. (2008). Russian forces sink Georgian ships - 13 Aug 2008 Hentet 02-23, 2010, fra <http://www.youtube.com/watch?v=IQXe9rLDW0U&feature=channel>
- Amie Ferris-Rotman mfl., R. P. a. M. G. (2008, 2008-08-09). Putin says Georgia seeking "bloody adventures" Hentet 03-20, 2010, fra <http://www.reuters.com/article/idUSL938407720080809>
- Andersen, A. (Cartographer). (2004). Histoisk kart over Georgia. fra http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/50/Geor_tamro_aandersen.GIF
- Armand2REP et al. (2010, 2010-05-12). Georgia plans to sell military aircraft abroad Hentet 05-15, 2010, fra <http://www.defenceforum.in/forum/showthread.php/8950-Georgia-to-Abolish-Air-Force?p=139564&viewfull=1>
- Asmus, R. D. (2010). *A little war that shook the world : Georgia, Russia, and the future of the West* (1st utg.). New York: Palgrave Macmillan.
- Bakken, A. (2009, 2009-04-30). Udugelige offiserer får sparken Hentet 02-17, 2010, fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3053018.ece>
- Barabanov, M. (2008). The August War between Russia and Georgia. *Moscow Defense Brief*, 2008(3/13).
- Barry, E. (2009, 2009-07-24). Russia Warns Against Arms Sales to Georgia Hentet 05-14, 2010, fra http://www.nytimes.com/2009/07/25/world/europe/25georgia.html?_r=1
- BBC. (2008a, 2008-08-15). Death of the Georgian Navy Hentet 03-20, 2010, fra <http://www.youtube.com/watch?v=UFOpg6jGMj4&feature=related>
- BBC. (2008b, 2008-08-10). Georgia 'pulls out of S Ossetia' Hentet 04-02, 2010, fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7552012.stm#map>
- Braund, D. (1994). *Georgia in antiquity : a history of Colchis and Transcaucasian Iberia, 550 BC-AD 562*. New York: Clarendon Press.
- Bryanski, G. (2009, 2009-08-07). Putin says Russia's defense orders to rise in 2010 Hentet 03-02, 2010, fra <http://www.reuters.com/article/idUSTRE57646J20090807>
- Chang, F. K. (2008). Russia Resurgent: An Initial Look at Russian Military Performance in Georgia. *E-notes*. fra <http://www.fpri.org/enotes/200808.chang.russiaresurgentgeorgia.html>
- CIA. (2010). Georgia. *The World Factbook* Hentet 01-10, 2010, fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>
- Civil.ge. (2010a, 2009-12-04). 2010 State Budget Approved Hentet 05-10, 2010, fra <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=21751>
- Civil.ge. (2010b, 2009-12-04). Saakashvili Against Further Cut in Defense Spending Hentet 05-10, 2010, fra <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=22033>
- Cvetkovski, N. (1999). *The Georgian - South Ossetian Conflict*. Dansk selskab for Kaukasusforskning, Ålborg. fra <http://www.caucasus.dk/publication5.htm>
- DPA. (2008, 2008-08-09). Analysis: Georgian Army May Be Tough Nut for Russia to Crack Hentet 02-17, 2010, fra <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3550183,00.html>
- Everett, E. L., & Furseth, I. (2008). *Masteroppgaven - Hvordan begynne - og fullføre* (3 utg.): Universitetsforlaget.

- Felgenhauer, P. (2009). Russian Military Weakness Increases Importance of Strategic Nuclear Forces *Eurasia Daily Monitor*, 6(112). fra Russian Military Weakness Increases Importance of Strategic Nuclear Forces
- Financial. (2008, 2008-12-03). Navy to Merge with Coast Guard Hentet 02-14, 2010, fra http://finchchannel.com/index.php?option=com_content&task=view&id=25836&Itemid=42
- FSTS. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine* (1 utg.). Oslo: Forsvarsstaben.
- GeorgiaUpdate. (2008). *Russian SS-21 and SS-26 missiles used against Georgia*. Tbilisi: Government og Georgia fra <http://georgiaupdate.gov.ge/doc/10006919/Iskander%2017.11.pdf>.
- Giragosian, L. F. a. R. (2005, 2005--07-19). Georgia: Why Should The Country Need A Larger Army? Hentet 03-15, 2010, fra <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2005/07/mil-050719-rferl06.htm>
- GlobalSecurity. (2008, 2008-08-14). Georgia Air Force Hentet 02-18, 2010, fra <http://www.globalsecurity.org/military/world/georgia/af.htm>
- GMoD. (2007, 2007). Strategic Defense Reveiw Hentet 01-28, 2010, fra [http://www.mod.gov.ge/2007/downloads/The_Strategic_Defence_Review\(www.mod.gov.ge\).pdf](http://www.mod.gov.ge/2007/downloads/The_Strategic_Defence_Review(www.mod.gov.ge).pdf)
- GMoD. (2009a). Georgian territories bombed by Russian jets Hentet 02-23, 2010, fra <http://www.mod.gov.ge/2008/bombing/bombing-E.html?l=E&m=1>
- GMoD. (2009b). *Minister's vision 2009*. Ministry of Defence of Georgia fra <http://www.mod.gov.ge/files/yponvalstteng.pdf>.
- GMoD. (2010). *Minister's vision 2010*. Tbilisi: Ministry of Defence of Georgia fra <http://www.mod.gov.ge/files/wqawuvhmkpeng.pdf>.
- GNSS, I. (2008, 2008-11-14). GLONASS Constellation Grows to 17 as Latest Satellites Come On-line Hentet 05-12, 2010, fra http://www.insidegnss.com/node/916#Baseband_Technologies_Inc
- GoG. (2008). Damage Inflicted by Russia on Infrastructure of Georgia: Government of Georgia.
- Gorenburg, D. (2009, 2009-09-22). The Russian Black Sea Fleet after the Georgia War Hentet 04-18, 2010, fra <http://russiamil.wordpress.com/2009/09/22/the-russian-black-sea-fleet-after-the-georgia-war/>
- Grau, L. W. (1998). *The Bear went over the mountain : Soviet combat tactics in Afghanistan*. London ; Portland, OR: Frank Cass.
- Hodge, P. (2008). Georgian War Underscores the West's Vulnerability: The Strategist.
- Hoffmann, M. (2008, 2008-08-13). U.S. takes Georgian troops home from Iraq Hentet 01-17, 2010, fra http://www.airforcetimes.com/news/2008/08/airforce_georgian airlift 081108w/
- ICG. (2009). Georgia-Russia: Still Insecure and Dangerous: International Crisis Group.
- IISS. (2008). Russia's rapid reaction. *IISS Strategic Comments*, 14(07), 2.
- Jakobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser - Innføring i samfunnsvitenskaplig metode* (2 utg.): Høyskoleforlaget.
- James Carafano et al., A. C., Lajos Szaszdi. (2008a). Comparison of Forces in Georgian War Theater. I 3DBD7495F7B3BB09CD030DC01A9EF622.gif (Red.): The Heritage Foundation.
- James Carafano et al., A. C., Lajos Szaszdi. (2008b, 2008-08-20). Russian Forces in the Georgian War: Preliminary Assessment and Recommendations Hentet 02-17, 2010, fra <http://www.heritage.org/Research/Reports/2008/08/Russian-Forces-in-the-Georgian-War-Preliminary-Assessment-and-Recommendations>
- John Barry, E. T. (2000, 2000-05-15). The Kosovo Cover-Up Hentet 05-18, 2010, fra <http://www.newsweek.com/id/84044>

- John_J et al. (2010, 2008-08-19). Destroyed Tanks in Georgia Hentet 03-17, 2010, fra <http://www.militaryphotos.net/forums/showthread.php?139823-Destroyed-Tanks-in-Georgia>
- Kagan, F. W. (2008, 2008-09-13). The Russian crisis update Hentet 01-20, 2010, fra <http://www.understandingwar.org/http%3A/%252Funderstandingwar.org/files/reports/Russian%20Crisis.pdf>
- Komarow, S. (2005, 2005-03-29). Tanks take a beating in Iraq Hentet 03-17, 2010, fra http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2005-03-29-abrams-tank-a_x.htm
- Kosenko, V. (2009, 2009-05-01). Satellite system GLONASS Status and Plans Hentet 03-20, 2010, fra http://www.enc-gnss09.it/proceedingsPDF/04_Kosenko.pdf
- Lawrence J. Korb et al., L. B. T., Caroline P. Wadhams. (2006). Army Equipment After Iraq: Center for American Progress/Lexington Institute.
- Lewis, J. K. C. T. P. (2002). Computing small-fleet aircraft availabilities including redundancy and spares (s. 13). Lincoln: University of Nebraska.
- Liklikadze, K. (2008). Lessons and losses of Georgia's five-day war with Russia. *Eurasia Daily Monitor* 5(185). fra http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=33974
- Lowe, C. (2008, 2008-08-20). Georgia war shows Russian army strong but flawed Hentet 03-16, 2010, fra <http://www.reuters.com/article/idUSLK23804020080820>
- Makienko, K. (2008). The Russian Air Force didn't perform well during the conflict in South Ossetia. *Russia & CIS Observer*, November 2008(4 (23)). fra <http://www.cast.ru/eng/comments/?id=328>
- McDermott, R. (2008, 2008-11-04). Medvedev's Ambitious Military Reform Plans Hentet 02-12, 2010, fra http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=34079&tx_ttnews%5BbackPid%5D=166&no_cache=1
- McDermott, R. (2009). Transformation of Russian Combat Training Begins. *Eurasia Daily Monitor*, 6(110). fra http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=35098
- McDermott, R. N. (2009). Russia's Conventional Armed Forces and the Georgian War. *Parameters*, 39(Spring 2009), 65-80. fra <http://www.usamhi.army.mil/USAWC/Parameters/09spring/mcdermott.pdf>
- NYT. (2008). Looking for an article from the International Herald Tribune? Hentet 05-16, 2010, fra <http://www.nytimes.com/marketing/iht/search/?iht>
- Naastad, N. (2008). Georgia og Norge. *Folk og Forsvar*, 2008(7). fra <http://www.forsvarsforening.no/site/files/Norges%20Forsvar/Nr.07-08/Krigen%20i%20Georgia-nr7.pdf>
- Opdahl, I. M. (2008). *Georgia og Russland - Et vanskelig naboskap* (Vol. 06). Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Pallin, C. V., & Westerlund, F. (2009). Russia's war in Georgia: lessons and consequences. *Small wars & Insurgencies*, 20(2), 400-424. doi: 10.1080/09592310902975539
- PoG. (2008, 2008-08-29). Resolution of the Parliament of Georgia on the Occupation of the Georgian Territories by the Russian Federation Hentet 02-22, 2010, fra http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=98&info_id=20047
- Przemek et al. (2010, 2010-01-03). Georgia's tank losses Hentet 03-20, 2010, fra <http://www.armchairgeneral.com/forums/showthread.php?s=acc22c9733212167c13ba0db8bbbe2b6&t=86881&page=2> and <http://www.armchairgeneral.com/forums/showthread.php?t=86881>
- RFE/RL. (2009). A Chronology Of The Russian-Georgian Conflict Hentet 01-25, 2010, fra <http://www.rferl.org/video/2701.html>

- Ricks, T. E. (2006). *Fiasco : the American military adventure in Iraq*. New York: Penguin Press.
- RMFA. (2008a, 2008-08-12). Press Statement following Negotiations of Russian President Dmitry Medvedev with French President Nicolas Sarkozy, the Kremlin, Moscow, August 12, 2008 Hentet 02-22, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/dc54344a06426586c32574a4001ef8cc?OpenDocument
- RMFA. (2008b, 6. mars 2008). Russian Federation Withdraws from Regime of Restrictions Established in 1996 for Abkhazia Hentet 28. januar, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/79c58f476caec4e8c32574040058934c?OpenDocument
- RMFA. (2008c). The Russian President's Instructions to the Russian Federation Government with Regard to Abkhazia and South Ossetia Hentet 27. januar, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/b75734bac2796efbc325742d005a6f7c?OpenDocument
- RMFA. (2008d, 2008-08-26). Statement by President of Russia Dmitry Medvedev, August 26, 2008 Hentet 02-16, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/a53418a6001cc792c32574b10042b450?OpenDocument
- RMFA. (2008e, 2008-08-13). Statement by the Russian Ministry of Foreign Affairs Hentet 02-22, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/4a533cf9efc3e9bac32574a60029b726?OpenDocument
- RMFA. (2008f, 2008-08-03). Statement of the Russian Ministry of Foreign Affairs on the Situation in South Ossetia Hentet 2010-02-06, 2010, fra http://www.mid.ru/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/c82f429bdc21c9a7c325749b00390822?OpenDocument
- Robert L. Larsson (red.), A. A., Eva Hagström Frisell, Jakob Hedenskog, Jerker Hellström, Jan Knoph, Vilhelm Konnander, Jan Leijonhielm, David Lindahl, Fredrik Lindvall, Johannes Malminen, Ingmar Oldberg, Fredrik Westerlund, Mike Winnerstig. (2008). *Det kaukasiska lackmustestet: Konsekvenser och lärdomar av det rysk-georgiska kriget i augusti 2008*. (FOI-R--2563--SE). Stockholm: FOI Totalförsvarets forskningsinstitut fra http://www.foi.se/FOI/templates/PublicationPage_171.aspx?qu=2563&au=&yr=2008&fomr=&sort=ar%20DES.
- Roux, T. E. (2008, 2008-21-08). Vi bør lære av Georgia Hentet 01-15, 2010, fra <http://www.aftenbladet.no/innenriks/politikk/article685154.ece>
- RSA. (2010, 2010-05-24 (updated daily)). GLONASS constellation status Hentet 05-24, 2010, fra <http://www.glonass-ianc.rsa.ru/pls/htmldb/f?p=202:20:3986626869714386::NO>
- RSNF. (2007, 2008-11-11). Second Glonass launch of 2007 Hentet 05-12, 2010, fra http://russianforces.org/blog/2007/12/second_glonass_launch_of_2007.shtml
- RT. (2009, 2009-11-17). Georgia sends first troops to Afghanistan Hentet 02-23, 2010, fra http://rt.com/Top_News/2009-11-17/georgia-troops-afghanistan.html
- RusNavy. (2010, 2010-03-04). BSF successfully trained landing operation in Abkhazia Hentet 05-01, 2010, fra http://rusnavy.com/news/navy/index.php?ELEMENT_ID=8826
- Shanker, C. J. C. a. T. (2008, 2008-09-02). Georgia Eager to Rebuild Its Defeated Armed Forces, *The New York Times*. fra http://www.nytimes.com/2008/09/03/world/europe/03georgia.html?_r=1
- Shanker, T. (2008). Russians Melded Old-School Blitz With Modern Military Tactics. *The New York Times*, (08-16). fra
- Sieff, M. (2009, 2009-01-05). Russia upgrades bomber-ALCM force for 21st century Hentet 04-26, 2010, fra http://www.upi.com/Business_News/Security-

[Industry/2009/01/05/Russia-upgrades-bomber-ALCM-force-for-21st-century/UPI-39951231177215/](http://www.Industry/2009/01/05/Russia-upgrades-bomber-ALCM-force-for-21st-century/UPI-39951231177215/)

- Smith, R. (2006). *The utility of force : the art of war in the modern world*. London ;: Penguin Books.
- Stanikov, S. (1999). 'We shall not allow criticism of Stalin'. *Revolutionary Democracy*, V(2). fra <http://www.revolutionarydemocracy.org/rdv5n2/georgia.htm>
- Suny, R. G. (1994). *The making of the Georgian nation* (2nd utg.). Bloomington: Indiana University Press.
- Svalastog, A. (2009, 2009-03-17). Russland varsler en større opprustning av forsvarret. Hentet 02-18, 2010, fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.6528848>
- Svante E. Cornell (red.), & Starr, S. F. (2009). *The guns of August 2008 : Russia's war in Georgia*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.
- Tagliavini, H. (2009a). Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. I H. Tagliavini (Red.), *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* (Vol. 2, s. 441): Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.
- Tagliavini, H. (2009b). Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. I H. Tagliavini (Red.), *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* (Vol. 1, s. 43): Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.
- Tagliavini, H. (2009c). Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. I H. Tagliavini (Red.), *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* (Vol. 3, s. 638): Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.
- timeanddate. (2010, 2010). Sunrise and Sunset for Georgia – Tbilisi – august 2008 Hentet 05-18, 2010, fra <http://www.timeanddate.com/worldclock/astronomy.html?n=371&month=8&year=2008&obj=sun&afl=-11&day=1>
- Tor Bukkvoll et al., S. G., Iver Johansen og Jan H. Pay. (2009). Krigen i Georgia – konsekvenser for Norge? (s. 26): Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Tuomas Raivio et al., E. K., Ville A. Mattila, Kai Virtanen, Raimo P. Hämäläinen. (2001). A simulation model for military aircraft maintenance and availability (S. A. Laboratory, Trans.) (s. 5): Helsinki University of Technology
- Vidlund, S. (2008, 2008-09-09). Regeringen skjuter på forsvarsbeslut Hentet 01-15, 2010, fra <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article3276843.ab>
- Von Beste, R. K. m., Uwe; Meyer, Cordula; Neef, Christian; Schepp, Matthias; Schlamp, Hans-Jürgen; Stark, Holger. (2008). Wettlauf zum Tunnel. *Spiegel Online*, 2008(38). fra <http://www.spiegel.de/spiegel/print/d-60135192.html?name=Wettlauf+zum+Tunnel>
- WikiCommons. (2008a). Alzani. I A. V. (3).jpg (Red.): Wikipedia.
- WikiCommons. (2008b). Svaneti. I g. j. Svaneti (Red.): Wikipedia Commons.
- Wikipedia. (2010a, 2010-05-12). 2008 South Ossetia war Hentet 05-15, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/2008_South_Ossetia_war#cite_note-iht-20080819-353#cite_note-iht-20080819-353
- Wikipedia. (2010b, 2010-04-09). Battle off the coast of Abkhazia Hentet 05-12, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_off_the_coast_of_Abkhazia
- Wikipedia. (2010c, 2010-05-06). Georgian Air Force Hentet 05-24, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/Georgian_Air_Force
- Wikipedia. (2010d, 2010-05-10). Georgian Armed Forces Hentet 05-24, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/Military_of_Georgia

Wikipedia. (2010e, 2010-05-11). Iskander Hentet 05-16, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/SS-26#cite_note-7

Wikipedia. (2010f, 2009-07-02). Su-25UB Hentet 02-15, 2010, fra <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Su-25UB.JPG>

^A Vedlegg: Ikke-georgiske styrker i krigen mellom Georgia og Russland i 2008

Ikke-georgiske styrker i krigen mellom Georgia og Russland 2008

Den etterfølgende sammenstillingen er i hovedsak basert på del to og tre av rapporten til Tagliavini (2009a, s. 215-217; 2009b, s. 341-351), støttet av enkeltbidrag og kontroll fra andre kilder (Bla. Barabanov, 2008; Kagan, 2008; Wikipedia, 2010a, 2010c). Oversikten dekker trolig de fleste manøveravdelingene, men helt sikkert ikke alle støtteavdelinger, og det er heller ikke gjort noe forsøk på å detaljere bidragene fra sjø- og luftstridskrefter. Etter oversikten følger organisasjonsskisser for Nord-Kaukasus militærdistrikt og 58. armé.

De avdelingene som er listet som tilstede før krigsutbruddet deltok trolig i krigen med all tilgjengelig styrke – selv om det heller ikke betyr at de nødvendigvis var fullt oppsatt med alt personell og materiell. For øvrige avdelinger har deltagende styrke variert fra hele til deler av avdelingen, men alle avdelinger som er listet her har tilsynelatende bidratt med minst en underavdeling hvis ikke annet er angitt. De oppgitte tallene angir antall personell i avdelingen hvis ikke annet fremkommer i teksten. Angivelsen ”før krigsutbruddet” betyr før både georgiere og russere startet å flytte styrker ut over de tillatte kontingentene til de fredsbevarende styrkene inn i Abkhasia eller Sør-Ossetia – uansett når dette har funnet sted, og med en klar forståelse av at det ikke nødvendigvis skjedde samtidig.

1 I Sør-Ossetia (ca. 15 500)

1.1 Tilstede før krigsutbruddet (ca. 3 500)

1.1.1 Sør-ossetiske styrker (ca. 2 900)

- Sør-ossetisk militær – ca. 2 400
 - 1. Ossetiske infanteribataljon
 - 1. Ossetiske motoriserte infanteribataljon
 - 1.-3. Ossetiske artilleribataljoner – med 12 skyts i hver bataljon: 4 122 mm tauet D-30, 4 122 mm selvdrevne 2S1 Gvozdika og 4 152 mm 2S3 Akatsiya
 - 4. Ossetiske artilleribataljon – 6 122 mm selvdrevne rakettsystemer BM-21 Grad og 4 MT-12 (2A19) 100 mm tauet panservernkanoner
 - 1. Ossetiske Spetznatzbataljon
 - 1. Ossetiske forsyningsbataljon

Vedlegg A

2

- Fredsstøttebataljonen ”Alania” – ca. 500 og en del av den multinasjonale fredsbevarende styrken i Sør-Ossetia

1.1.2 Russiske (ca. 600)

- En bataljon fra 135. motoriserte infanteriregiment (MIR) – en del av den multinasjonale fredsbevarende styrken i Sør-Ossetia

1.2 Russiske styrker tilført under krigen (ca. 12 000)

205. selvstendige motoriserte infanteribrigade

33. selvstendige bergjegerregiment

1.2.1 58. armé (Vladikavkaz)

- 19. Motoriserte infanteridivisjon (MID) (Vladikavkaz)
 - 239. selvstendige oppklaringsbataljon
 - 141. stridsvognsbataljon
 - 292. selvdrevne artilleriregiment
 - To bataljoner fra 135. MIR
 - 429. MIR
 - Enheter fra 503. MIR
 - Enheter fra 693. MIR
- 42. MID (Groznyj)
 - Enheter fra 70. MIR
 - 71. MIR
 - Ett kompani av fra Spetznazbataljonen ”Vostok” (tsjetsjenere)
 - Ett kompani av fra Spetznazbataljonen ”Zapad” (tsjetsjenere)

1.2.2 Luftlandestyrker

- 7. (garde) luftlandedivisjon (Novorossijsk)
 - Enheter fra 234. (garde) luftlanderegiment
- 76. (garde) luftlandedivisjon (Pskov):
 - 104. luftlanderegiment
 - 234. luftlanderegiment
- 98. (garde) luftlandedivisjon (Ivanovo)
 - 217. (garde) luftlanderegiment

Vedlegg A

- 331. (garde) luftlanderegiment
- En Spetznazbataljon fra 45. selvstendige oppklaringsregiment (under operativ kontroll av GRU)

1.2.3 GRU (Russlands militære etterretningstjeneste)

- Enheter fra 10. selvstendige Spetznazbrigade
- Enheter fra 22. selvstendige Spetznazbrigade

2 Abkhasia (ca. 25 600)

2.1 Tilstede før krigsutbruddet (ca. 10 600):

2.1.1 Abkhasiske styrker (ca. 10 000)

- Tre panserforsterkede motoriserte infanteribrigader – derav en bataljon i den fredsbevarende multinasjonale styrken
- En artilleribrigade
- Støtteavdelinger
- Et mindre antall små patruljebåter på opptil ca. 80 fot og med finkalibrede flatbanevåpen

2.1.2 Russiske (ca. 600)

- Deler av 131. selvstendige motoriserte infanteriregiment (MIR) – en del av den multinasjonale fredsbevarende styrken i Sør-Ossetia

2.2 Russiske styrker tilført under krigen (ca. 15 000)

- 7. (garde) luftlandedivisjon (Novorossijsk)
 - Enheter fra 108. (garde) luftlanderegiment
 - Enheter fra 247. (garde) luftlanderegiment
- 76. (garde) luftlandedivisjon (Pskov)
- 20. (garde) MID (Volgograd)
 - 242. MIR
 - 255. MIR
 - 944. selvdrevne artilleriregiment
- Enheter fra 131. (garde) MID (Volgograd)
- 15. selvstendige motoriserte infanteribrigade
 - 43. motoriserte infanteribataljon
- 31. selvstendige (garde) lette luftlandebrigade
- 33. selvstendige bergjegerregiment

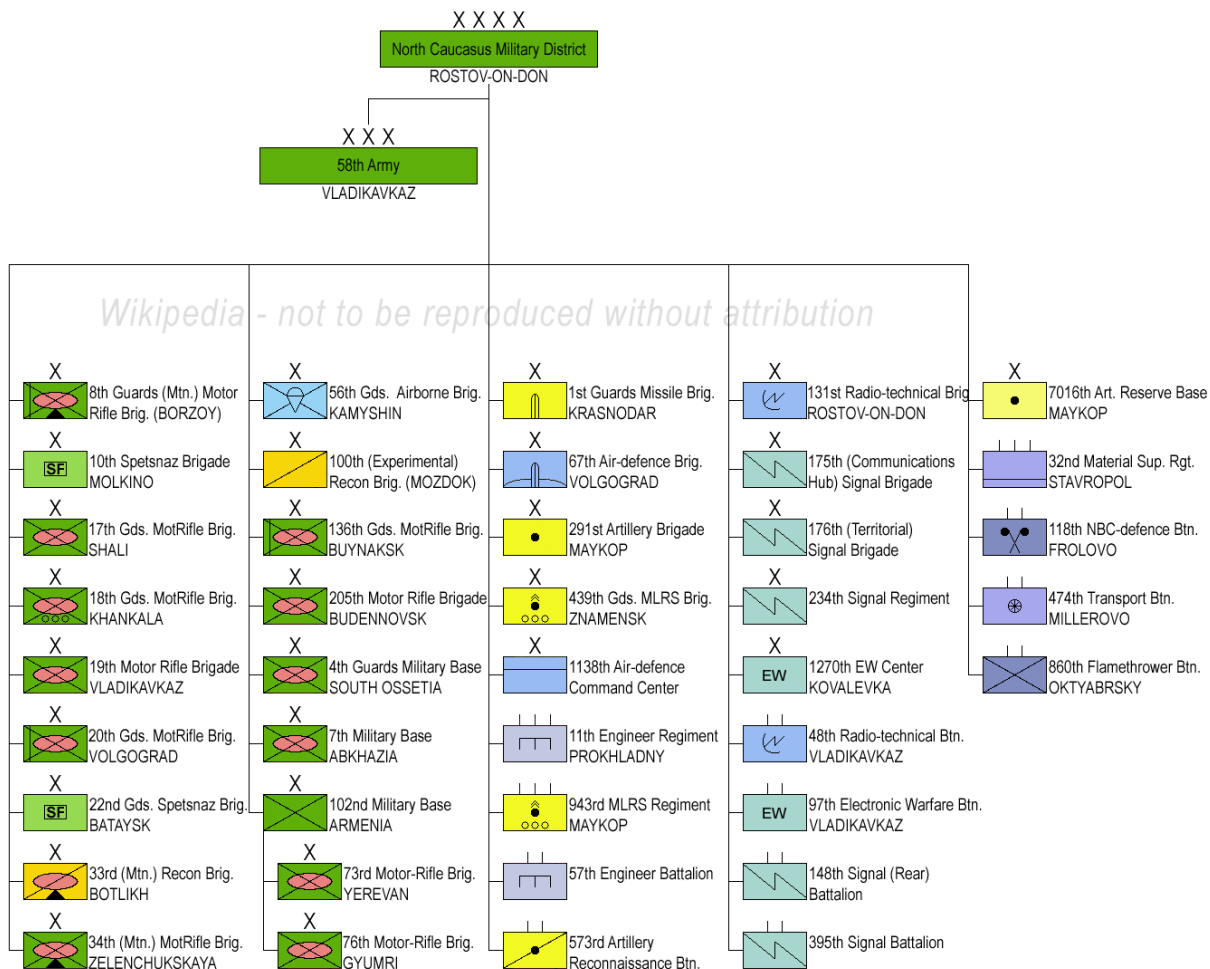
Vedlegg A

4

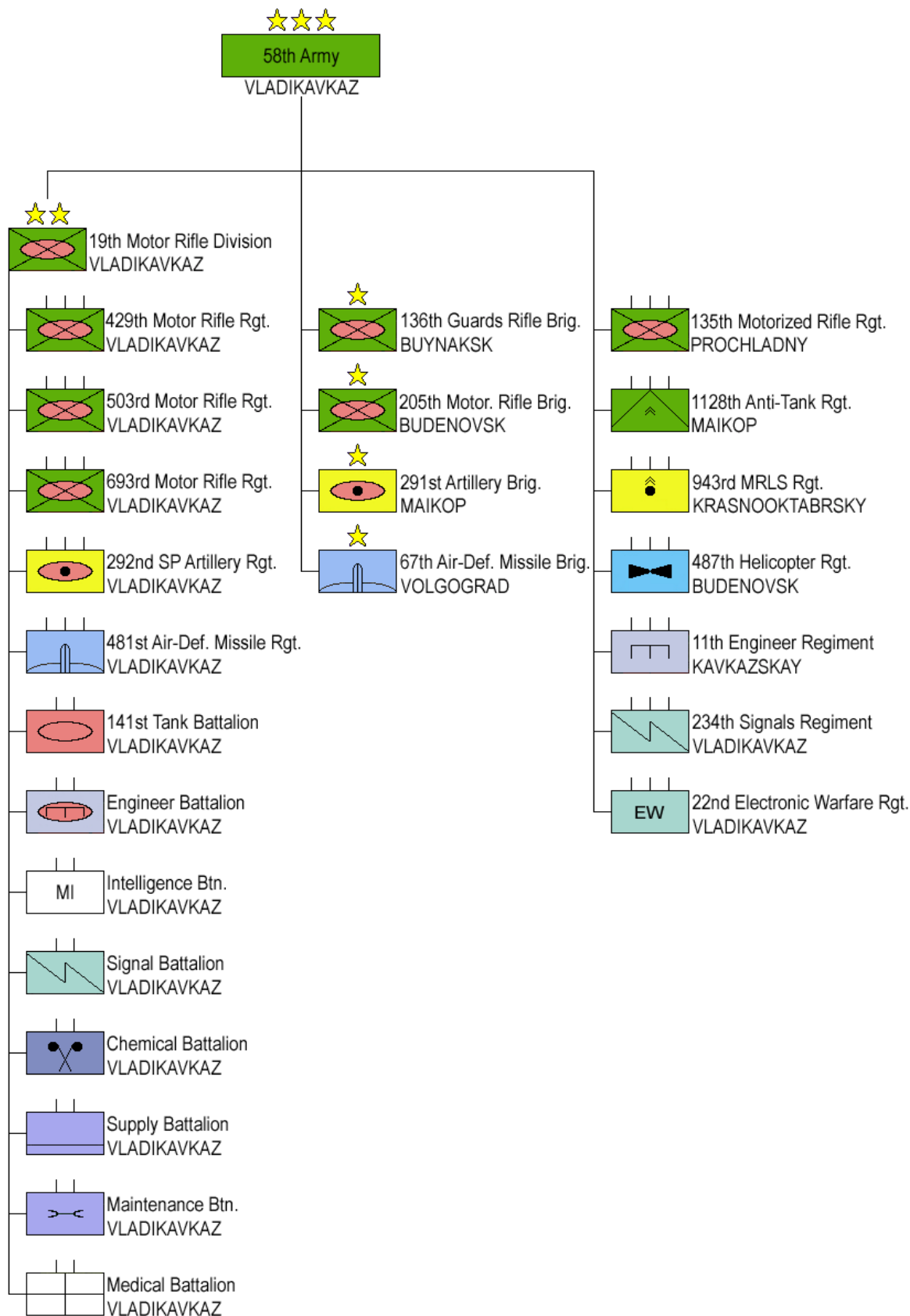
- 131. selvstendige motoriserte infanteribrigade
 - 526. motoriserte infanteribataljon
 - 558. motoriserte infanteribataljon
- To bataljoner marineinfanteri fra Svartehavsflåten
- En Spetznazbataljon fra 45.selvstendige oppklaringsregiment (under operativ kontroll av GRU)
- Ca. 13 overflatefartøy fra Svartehavsflåten

3 Luftstyrker

- 4. luft- og luftforsvarsarmé
 - Jagerfly
 - Nærstøttefly
 - Strategiske bombefly
 - Rekognoseringsfly
 - Angrepshelikoptre
 - Transporthelikoptre
 - Diverse støttefly
- 58. armé
 - Transportfly
 - Transporthelikoptre
- 76. luftlandedivisjon
 - Transportfly
 - Transporthelikoptre
- 98. luftlandedivisjon
 - Transportfly
 - Transporthelikoptre

Figur A-1 Nord-Kaukasus militærdistrikt (Wikipedia, 2010b)

Source: Colin Robinson & Craig Crofoot, 'Russian Ground Forces in the North Caucasus Military District,' via <http://www.orbat.com>, v.1.0 December 1, 2003

Figur 3-2 58. arme (Crofoot, 2008)

Kilder

- Barabanov, M. (2008). The August War between Russia and Georgia. *Moscow Defense Brief*, 2008(3/13).
- Crofoot, C. R. C. (2008). 58th Army (Russia): Wikipedia.
- Kagan, F. W. (2008, 2008-09-13). The Russian crisis update Hentet 01-20, 2010, fra <http://www.understandingwar.org/http%3A/%252Funderstandingwar.org/files/reports/Russian%20Crisis.pdf>
- Tagliavini, H. (2009a). Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. I H. Tagliavini (Red.), *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* (Vol. 3, s. 638): Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.
- Tagliavini, H. (2009b). Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. I H. Tagliavini (Red.), *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia* (Vol. 2, s. 441): Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia.
- Wikipedia. (2010a, 2010-05-12). 2008 South Ossetia war Hentet 05-15, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/2008_South_Ossetia_war#cite_note-iht-20080819-353#cite_note-iht-20080819-353
- Wikipedia. (2010b). Russian Ground Forces - North Caucasus Military District Structure. I R. G. F.-N. C. M. D. Structure.png (Red.): Wikipedia.
- Wikipedia. (2010c, 2010-05-06). Special Battalions Vostok and Zapad Hentet 05-24, 2010, fra http://en.wikipedia.org/wiki/Special_Battalion_Vostok